

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

**Vojmír Vokolek a jeho nástěnné malby
v kostele sv. Petra a Pavla v Dřítči u
Pardubic**

Bakalářská práce

Autor: Dagmar Orságová
Studijní program: Náboženská výchova
Vedoucí práce: PhDr. Radek Martinek, Ph.D.
Oponent práce: doc. Mgr. David Bouma, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Dagmar Orságová

Studium: P20K0189

Studijní program: B0221A100009 Náboženská výchova

Studijní obor: Náboženská výchova

Název bakalářské práce: **Vojmír Vokolek a jeho nástěnné malby v kostele sv. Petra a Pavla v Dřítči u Pardubic**

Název bakalářské práce AJ: Vojmír Vokolek and his murals in the Church of St. Peter and Paul in Dřítč u Pardubic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměří na nástěnné malby Vojmíra Vokolka (1910-2001), pardubického malíře, sochaře a básníka v kostele sv. Petra a Pavla v Dřítči (o. Pardubice), jež vznikly v roce 1965. Jde o vzácný příklad monumentální náboženské malby vzniklé v dobách komunismu. Zmapuje jejich vznik, zaměří se na osobnost Vojmíra Vokolka a zasadí ho do kontextu jeho tvorby především ve východních Čechách (zvl. Hrbokov u Seče). Pokusí se popsat jejich ikonografický program ve světle biblických pramenů a soudobé aktuální politické situace.

Zásady pro zpracování: Práce bude čerpat z vlastního průzkumu a fotografické dokumentace maleb, ze soudobé a recentní literatury (umělecko-historické, topografické, vzpomínkové aj) a internetových zdrojů.

Belšíková, Šárka – Binder, Ivo (ed.), Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989, katalog výstavy (Olomouc, Muzeum umění Olomouc, 27. 10. 2022 – 9. 4. 2023), Olomouc 2022.

Sklenář, Michal, Přítelkyně krásných umění? Římskokatolická církev, české země a sakrální umění mezi lety 1948 a 1989, in: Belšíková, Šárka – Binder, Ivo (ed.), Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989, Olomouc 2022, s. 33-41.

Jareš, Michal – Matoušová, Věra – Putna, Martin C. et al., Jméno Vokolek: Václav Vokolek, Vlastimil Vokolek, Vojmír Vokolek, Vladimír Vokolek, Květa Vokolková, Václav Vokolek, Praha, Torst, 2011.

Vokolek, Vojmír et. al., Vojmír Vokolek, fresky, sochy, katalog výstavy (Pardubice, Východočeská galerie v Pardubicích), Pardubice 2000.

Vokolek, Václav, Zpěv z potopy. Průvodce expozicí v zámku Bystřice pod Hostýnem, OMEN společnost pro kulturu a umění o. p. s., Praha 2000

Vokolek, Václav, Krajiny vzpomínek, Triáda, 2000.

Olšava, Jaroslav, Pastýř mezi vlky, Skuhrov 2002.

Zikmundová, Petra, Vojmír Vokolek, Nástěnné malby, nepublikovaná bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2009.

Doležal, Miloš, Bylo třeba splnit daný slib. Rozhovor s p. Jaroslavem Olšavou, knězem a povídkářem z Vysočiny, Perspektivy, Katolický týdeník, č. 32, 2010.

Staňková, Hana, Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983), nepublikovaná diplomová práce, Seminář dějin umění, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno 2012

Vaničková, Hana (ed.), Listy tří bratří a sestry Květy, Praha 2017

Šulc, Jan (ed.), S iniciálami V. V. Studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty, Památník národního písemnictví, Praha 2018.

Rusinko, Marcela (ed.), Mizející poselství, katalog výstavy, Východočeská galerie v Pardubicích, 2017

- <https://vokolkovi.cz/>

-Vokolek, dokument, režie: M. Tichý, premiéra ČT 2. 2. 2000

Zadávací pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Radek Martinek, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. David Bouma, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.11.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce PhDr. Radka Martinka, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne 28. 6. 2023

Dagmar Orságová

Anotace

ORSÁGOVÁ, Dagmar. *Vojmír Vokolek a jeho nástěnné malby v kostele sv. Petra a Pavla v Dřítči u Pardubic*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 87 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se věnuje nástěnným malbám Vojmíra Vokolka, který žil v Pardubicích v letech 1910–2001. Tento výjimečný umělec byl zároveň malířem, sochařem, ale i básníkem. V první části práce se věnuji životní cestě Vojmíra Vokolka a jeho rodiny, která ho svou silnou katolickou atmosférou ovlivnila, a tím i jeho budoucí uměleckou tvorbu. Průřezu jeho umělecké tvorby se věnuje druhá část této práce. Více se zabývá monumentální náboženskou malbou, kterou Vokolek vyzdobil mnoho náboženských objektů. Malby jsem zasadila do kontextu jeho tvorby především ve východních Čechách, a to zejména v kostele svatého Petra a Pavla v Dřítči, kde nástěnné malby vznikaly v roce 1965 a výjevy v kostele svatého Václava v Hrbokově, které se zrodily v letech 1958–1962.

Klíčová slova: Vokolek, nástěnné malby, Dříteč, Hrbokov

Annotation

ORSÁGOVÁ, Dagmar. Vojmír Vokolek and his murals in the Church of St. Peter and Paul in Dřítěč u Pardubic. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 87 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor's thesis is devoted to the wall paintings of Vojmír Vokolek, who lived in Pardubice in 1910–2001. This exceptional artist was a painter, a sculptor and also a poet at the same time. The first part of the work is devoted to the life journey of Vojmír Vokolek and his family, which influenced him and his future artistic work with its strong Catholic atmosphere. The second part of the work is devoted to the overview of his artistic work. Furthermore it looks into his monumental religious paintings that Vokolek decorated many religious buildings with. I placed these paintings in the context of his work, focusing on his work in eastern Bohemia. Especially the church of St. Peter and Paul in Dřítěč, where the wall paintings were created in 1965, and the church of St. Wenceslas in Hrbokov, which scenes were created in the years 1958-1962.

Keywords: Vokolek, murals, Dřítěč, Hrbokov

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Radku Martinkovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce a za všechny cenné podněty a rady, které mi poskytl. Chci také poděkovat své rodině za trpělivost a obrovskou podporu při vytváření mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	8
1 Vojmír Vokolek a jeho život	9
2 Vokolek a jeho výtvarné realizace	12
3 Monumentální chrámová malba s důrazem na Hrbokov a Dříteč	17
3. 1 Kostel svatého Václava v Hrbokově (1958–1962).....	17
3. 1. 1 Svatba v Káni Galilejské.....	21
3. 1. 2 Zázraky uzdravení.....	22
3. 1. 3 Nasycení pěti tisíců.....	24
3. 1. 4 Pokrm z nebe	26
3. 1. 5 Voda ze skály.....	27
3. 2 Kostel sv. Petra a Pavla v Dřítči	31
3. 2. 1 Historie vzniku maleb v Dřítči.....	31
3. 2. 2 Noemova archa	32
3. 2. 3 Adam a Eva po vyhnání z ráje	37
3. 2. 4 Oltář, ambon, kříž	40
4 Závěr	43
Použitá literatura a zdroje	47
Seznam zkratk	50
Seznam obrázků.....	51

Úvod

S dílem Vojmíra Vokolka, pardubického malíře, grafika, ilustrátora, autora nástěnných maleb, sochaře a básníka, jsem se začala postupně seznamovat po přistěhování do Pardubic v roce 1998. První bližší kontakt s jeho tehdejší tvorbou mi umožnila účast na vernisáži výstavy ve sklepních prostorách hradu Kunětická hora v roce 1999, kde vystavoval pod pseudonymem *Josef Müller*. K vidění tam byly jeho plastiky ze štípaného dřeva, kamenů a ohýbaného plechu.

Ucelenější pohled na Vokolkovu tvorbu jsem získala díky komplexnímu projektu proběhnuvšímu v roce 2017, který upomínal na význam autorského odkazu tiskařské rodiny Vokolků. V rámci tohoto projektu proběhla retrospektivní výstava *Vojmír Vokolek – Mizející poselství* jejíž vernisáži v domě U Jonáše jsem mohla být přítomna. Tato výstava mi umožnila získat základní přehled o jeho dílech ve všech tvůrčích obdobích, kterými během života prošel, od raných meziválečných grafik a ilustrací, přes malby v interiérech sakrálních prostor, až po sochařské dílo z přírodních materiálů. Ze záznamu bylo také možné poslechnout si autorské čtení jeho básní.

Když jsem se později, v rámci studia náboženské výchovy, rozhodla psát bakalářskou práci na téma sakrálního prostoru byl, vzhledem k výše popsanému, již jen malý krůček k nápadu pokusit se popsat Vokolkovy malby v interiérech některých kostelů na Pardubicku. K podrobnějšímu popisu jsem si vybrala malířské dílo v kostele sv. Václava v Hrbokově a kostele sv. Petra a Pavla v Dřítči.

V době zpracování bakalářské práce, shodou šťastných okolností, proběhla v Olomouci výstava *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948–1989*.¹ Z Vokolkových prací tam bylo možné shlédnout torza realizací interiérů v Rozhovcích a Stráži pod Ralskem. Jednalo se o křížovou cestu, kříž, oltář, lavice a další drobný mobiliář. Vojmír Vokolek byl solitérním umělcem, a proto bylo zajímavé vidět část jeho práce společně s díly jiných umělců pracujících na obdobných tématech ve stejné, pro svobodnou tvorbu krajně nepříznivé době.

Systematická práce na zpracování zvoleného tématu mě přiměla k důkladnějšímu zamyšlení nad díly Vojmíra Vokolka a objevování mnohovrstevných souvislostí jež v sobě ukrývají. Jeho kresba rozkvetlých jabloní visící nám doma na stěně mi bude zase o něco bližší.

¹ BELŠÍKOVÁ, Šárka a BINDER, Ivo (eds.). *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948–1989*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2022.

1 Vojmír Vokolek a jeho život

Vojmír Vokolek se narodil se 3. června 1910 v Pardubicích do umělecké rodiny majitele tiskařské dílny Václava Vokolka a jeho druhé ženy Heleny. Jeho otec Václav byl dvakrát ženatý. Se svoji první ženou Annou měl dvě děti, a to syna Antonína a dceru Marii. Anna brzy zemřela a otec se podruhé oženil právě s Helenou Heřmanovou. Pracoval v tiskárně a jeho snem bylo se osamostatnit. To se mu podařilo a v roce 1912 získal úplnou koncesi knihtiskařskou. Rodina se přestěhovala do Pardubic, kde bydlela nejdříve ve Sladkovského ulici, ale později se přestěhovala do vlastního bytu v Jindřišské ulici. Pod bytem byla tiskárna, kde se tiskly mj. Čapkovy, Reynkovy bibliofilie, ale také se tiskli některá díla pro staroříšského vydavatele Josefa Florianana. Vojmír měl tři sourozence, bratra Vladimíra (1913-1988), který se později stal básníkem, bratr Vlastimil (1903-1985) vydavatelem a jediná sestra Květa (1921-2011), vstoupila jako sestra do Apoštolátu III. Řádu sv. Františka.² K tomuto kroku ji nejspíše přiměl autentický rodinný katolicismus.

V roce 1931 se stal spolumajitelem tiskárny Vojmírův bratr Vlastimil. Jeho láska k literatuře značně ovlivnila další směřování tiskárny.³ Své úsilí směřoval hlavně k ideální neboli krásné knize. Správně ji charakterizoval T.J. Cobden-Sanderson: „*Ideální kniha neboli krásná kniha je celek o několika částech a může být učiněna krásnou krásou každé své části – jejího literárního obsahu, jejího materiálu, jejího písma nebo tisku, její výzdoby nebo ilustrace, její vazby a ozdoby – když se všechny složky podřídí celku, který dohromady tvoří.*“⁴ Bratr Vlastimil vždy a rád finančně podporoval své bratry, často na úkor své rodiny. Jejich životy byly velmi těsně spjaté.

Nejdůležitější pro Vojmíra nebyli spolužáci či kamarádi, ale hlavně bratři. Před válkou spojili své talenty a vytvořili edici *Lis tři bratří*. Vladimír psal, Vojmír vyryl do dřeva a ilustroval, z nichž některé vykoloroval krásnými barvami, bratr Vlastimil pak celé dílo vytiskl.

Svůj dluh však Vojmír svému bratrovi Vlastimilovi vrátil, když ho později po dlouhé roky ošetřoval. Byl mu rovněž na blízku, když bratr umíral v ústecké nemocnici.¹

Po zničení tiskárny v 50. letech se všichni sourozenci vydali do pohraničí. Bratři byli nuceni se věnovat dělnickým profesím, Květa byla zavřena do vězení a Vojmír se v té době živil jako restaurátor.⁵

² MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

³ ŠULC, Jan (ed.). *S iniciálami V. V. : studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018.

⁴ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 31.

⁵ *Volkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/>.

Vojmír se již v dětských letech se rozhodl pro uměleckou cestu a nikdy ho ani nenapadlo, že by se vydal jiným směrem. Jeho cesta vždy směřovala vpřed, nikdy vzad a jak „sám o sobě řekl“: „*Jakmile jsem něco dobře uměl, bylo to pro mne neklamné znamení, abych začal dělat něco jiného*“.⁶

V letech 1928-32 studoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze v sochařském ateliéru Jaroslava Bendy (1882-1970). Brzy poznal, že cesta k modernímu umění nepovede přes studium, ale povede jinou cestou. Atmosféra Prahy a přátelství s Jiřím Trnkou (1912-1969) a Zdeňkem Sklenářem (1910-1986) ovlivnila Vojmíra více než celé studium. V letech 1932-34 pokračoval studiem grafiky u Františka Tavíka Šimona (1877-1942) na Akademii výtvarných umění v Praze. V roce 1937 absolvoval studijní pobyt v Itálii.⁷

Zpočátku se mladý Vojmír hojně věnoval volné kresbě, akvarelům, olejomalbě a zejména grafice. V padesátých a šedesátých letech vytvářel zejména monumentální náboženskou malbu, od sedmdesátých let pracoval jako sochař a tvůrce objektů.

Vojmír Vokolek byl vlastně malířem, sochařem, ilustrátorem, básníkem a restaurátorem. Vytvořil mnoho pozoruhodných akvarelů, je tvůrcem mnoha nástěnných maleb v českých kostelích a mnoho osobitých sochařských děl. Byl rovněž jedinečným autorem duchovní („vizuální“) poezie. Křesťanskou vírou bylo prostoupeno celé jeho umělecké dílo. Rozmanitost jeho tvorby se snažily přiblížit různé výstavy věnované jeho tvorbě.⁸

Jeho básně nejsou moc známé a ani jeho výtvarné dílo se zatím nikdo nepokusil popsat v celé jeho umělecko-historické šíři. On sám nikdy nechtěl být slavný a mnoho svých děl zničil, protože co dokončil považoval za mrtvé.

Vojmír byl i autorem duchovní poezie. Dvě básnické skladby nahrál díky svému bratrovi Václavovi a sám je přednesl v Českém rozhlasu a ukázky jeho básní byly uveřejněny ve sbírce *Jméno Vokolek*,⁹

Jeho Fónické básně začínají vznikat právě v době, kdy maluje v kostelích své nástěnné malby. První vlašťovkou je *Průvodce kostelem sv. Václava v Hrbkově*. V tomto

⁶ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 177.

⁷ Tamtéž.

⁸ PUTNA, Martin C. Vojmír Vokolek. *Gočárova galerie* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vcg.cz/cs/vystavy/vojmir-vokolek-mizejici-poselstvi>.

⁹ ŠULC, Jan (ed.). *S iniciálami V. V. : studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018.

průvodci jsou popsány všechny výmalby a jejich význam. Popisoval výjevy stručně, ale takovou formou, která se blížila poezii. Zbásnil také 14 zastavení Křížové cesty. V kostele sv. Petra a Pavla v Rozhovicích jsou začleněny části básně *Hlad ve světě*.¹⁰

Jeho básně obsahují vše, co náleží k básnickému pokusu, a to jak opakování, variování, rozkládání slov na slabiky, pracuje se zvukovou stránkou textu a hraje si se samohláskami.

Hlubokou víru představuje recitace jeho vlastní básně „*Chvalme pána, chvalme Pána, nepřestávejme ho chválit...*”¹¹. Tato jeho experimentální poezie nemá u nás obdoby a je pevně spjata s křesťanskou tradicí. Zároveň je obrazem nejmodernějšího básnického pokusu ve své době, ale zdá se, že nebyla správně pochopena.

Pro obyčejného křesťana jsou jeho básně nesrozumitelné a často „příliš moderní“. Verše chtěl přednášet tak, aby dokázal lidem zprostředkovat dva tisíce let stará poselství evangelia.¹²

Vojmír Vokolek zemřel 30. července 2001. Pohřeb se konal v chrámu svatého Bartoloměje a je pochován na Novém hřbitově v Pardubicích.

¹⁰ ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009.

¹¹ ŠULC, Jan (ed.). *S iniciálami V. V. : studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018. Str. 107.

¹² ŠULC, Jan (ed.). *S iniciálami V. V. : studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018. Str. 89.

2 Vokolek a jeho výtvarné realizace

Ve třicátých a čtyřicátých letech vytvořil velké množství ilustrací, které byly většinou určené pro knihy vydávané rodinnou tiskárnou, kterou v Pardubicích založil jeho otec Václav Vokolek v roce 1904.

Za války vznikl cyklus dřevorytů *Svatých patronů českých*. Dokázal vytvořit černobílé obrazy posvátně monumentálnímu účinu, kterou by římskokatolická církev mohla dávat za vzor. V době útisku šlo navíc o význačné a symbolické gesto.¹³

Vojmír ilustroval ještě jednu knihu svého bratra Vladimíra. Kniha *Národ na dlažbě* (1945) vyšla v prvních mírových dnech, kde se Vojmír skrývá pod jménem J. J. Svoboda. Poprvé zamlčel vědomě své jméno a v posledních letech svého života zakazoval používat své jméno a raději ho nahrazoval pseudonymem Josef MÜLLER. Chtěl tím především říci, že jméno není důležité.¹⁴

Od roku 1958 až do roku 1983 se věnoval nástěnné malbě, kterou vyzdobil řadu kostelů a kaplí. Ani pronásledování a komunistická ideologie, která se bránila všemu křesťanskému, avšak nezabránila Vojmírovi pokračovat ve svobodném promýšlení témat, která se týkala této nelehké doby. Aby mohl své myšlenky zvěčnit, tak si vybral nějaký polorozpadlý nebo zničený kostel a po domluvě s farářem začal pracovat od rána do tmy, zadarmo a sám na svém poselství pro své bližní.

Tímto způsobem se mu podařilo vyzdobit kostelní interiéry svými velkoformátovými malbami, které doplňoval sochařskými pracemi, křížovými cestami, obětním stolem. Tehdy o to nestála komunistická strana, ale mnohdy ani církev a věřící. To ale byla pro Vojmíra Vokolka ta pravá výzva. Rád překonával překážky, i když v té době to nebylo úplně jednoduché, jemu se opravdu podařil nevídaný kousek.¹⁵

Opravdu odvážný a umělecky založený musel být i objednavatel, kterým byl většinou kněz a také většina kostelů, které Vokolek vymaloval, stála na periferii, tj. v místech, která byla málo navštěvovaná. Kněží se mezi sebou znali a Vokolka si doporučovali mezi sebou.

¹³ *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/>.

¹⁴ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

¹⁵ MARKOVÁ, Iva. Vokolkova tvorba klade znepokojivé otázky. *Paměť národa* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/mista/vokolkova-tvorba-klade-znepokojive-otazky>.

První monumentální výzdobu sakrálního prostoru realizoval v letech 1946–1959 v kapli sv. Antonína v Krakovci-Laškově na Prostějovsku a na stěnách se představují výjevy ze života světce.¹⁶

V letech 1953–1958 následoval kostel sv. Jakuba v Rané. V 60. letech byl Vokolek činný především na Chrudimsku a přilehlém Čáslavsku. Zde osobitým způsobem v letech 1958–1962 vyzdobil kostel sv. Václava v Hrbokově, kde se odvíjí více biblických příběhů a podrobněji je popíše v kapitole věnované právě Hrbokovu. V letech 1962–1963 následuje kostel Všech svatých v Dolní Bučici, kde jsou v presbytáři hlavně starozákonní motivy Adama, Evy a dalších, které doprovází postavy z Nového zákona. Vítězný oblouk zdobí archandělé Gabriel a Rafael, uprostřed je kalich s tělem a krví Páně, u kazatelny sv. Josef s Kristem, který mu pomáhá, a v lodi jsou motivy sycení davu na poušti.¹⁷

V roce 1964 zamířil i mimo svůj rodný kraj a vyzdobil kostel sv. Jana Křtitele v Kněždubu v oblasti tradičně katolického Slovácka. V roce 1965 následuje kostel sv. Petra a Pavla v Dřítči, který nejen vymaloval, ale také doplnil vnitřní vybavení. Dnes je k vidění ambon, obětní stůl a kříž ve vítězném oblouku. Dříve byla v kostele i křížová cesta od Vokolka, ale ta byla odstraněna a dnes je k vidění na zámku v Bystřici pod Hostýnem.¹⁸ Podrobnějšímu popisu maleb se budu věnovat v samostatné kapitole.

Ve stejném roce vyzdobil hřbitovní kapli v Borku u Pardubice a v letech 1966–1967 vymaloval kostel sv. Jana a Pavla v Mistrovicích u Letohradu. V tomto kostele se nacházejí nejzachovalejší Vokolkovy malby. V 60. letech dochází k postupnému uvolňování nejen v církvi, ale i v komunistickém režimu, V roce 1965 sem přišel nový kněz p. František Karel (1923-1971), který chtěl v duchu II. Vatikánského koncilu, více přiblížit církev věřícím. Dovolil si pozvat velice originálního a nevšedního umělce – a tím byl právě Vojmír Vokolek. I když církev byla v čase normalizace nucena vrátit se do svých zajetých struktur, tak Vokolek s duší umělce nadále pokračoval ve svém díle

¹⁶ Kaple sv. Antonína Paduánského – Krakovec. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.atlaseska.cz/pamatky/kaple-sv-antonina-paduanskeho-krakovec-21641>.

¹⁷ VÍTEK, Pavel. Kostel Všech svatých. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-vsech-svatych-dolni-bucice/texty?tid=40726&pos=1000>.

¹⁸ Bystřice pod Hostýnem. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/zamek-bystrice-pod-hostynem>.

s nadějí, že se jednou církev stane komunitní a biblickou, a ne církví věřící jenom v tzv. celebrity.¹⁹

Vzhledem k tomu, že se jednalo o tehdy téměř polorozpadlý kostel, Vokolek dostal za úkol nejen ho vymalovat, ale i vyrobit vybavení, které bylo ovšem bohužel později z kostela kompletně odstraněno. Jednalo se o obětní stůl, ambon, křížovou cestu a sedadla. To vše doplnil malbami s náměty *Návštěvy Hospodina u Abrahama* a *Církev svatá*, která nebyla právě pozitivně přijata. Lidem se nezdálo, že církev podle Vokolka netvoří kněží a ani církevní hodnostáři, ale obyčejní lidé. Najdeme tam také Rodokmen Kristův a Ježíše a jeho přátelé. Vokolek neřešil nespokojenost lidí, ale chtěl, aby se každý člověk našel v Božím příběhu, kam všichni patříme.²⁰

Po Mistrovicích v letech 1969-1979 přichází na řadu Rozhovice u Heřmanova Městce, kde se nachází malba nazvaná „*Hlad ve světě*“ a je považována za vrchol Vokolkovy tvorby. Inspiraci pro ni čerpal z příběhu Ježíšova rozdělování chleba a ryb lidem.²¹

Posledním kostelem, který Vokolek měl možnost vymalovat byl kostel sv. Zikmunda ve Stráži pod Ralskem, a to v letech 1979-1983. Původně měl vymalovat celý kostel, ale vzhledem k jeho téměř dezolátnímu stavu, vyzdobil pouze kapli, která vznikla oddělením od transeptu. Namaloval dva výjevy, a to novozákonní *Podobenství o hostině* a druhým byla *Adorace rakety z hory odpadků*. Vytvořil zde i obětní stůl, svícny, skříňku na hostie a kříže.²²

Dnes je zachováno jen sedm realizací, malby ve hřbitovních kaplích v Borku a ve Vrdech byly přemalovány bílou barvou pro dlouhodobou nespokojenost kněze a nepochopení ze strany farníků.²³

Součástí jeho kompozic se staly i stavební části i ostatní součásti kostelů, které doplňoval např. o nové výklenky, okna, okenní špalety.

Vše měl dokonale teologicky promyšlené a zasazené do celého příběhu. Nejraději vytvářel mobiliář a ten ještě doplnil textem, ne ledajakým, ale nejlépe básní, která se

¹⁹ PUTNA, Martin C. PUTNA: Štětky pryč od Vojmíra!. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/dila-bohuslava-reynka-a-vojmira-vokolka.A120330_224623_in_nazory_Pta.

²⁰ MARKOVÁ, Iva. Vokolkova tvorba klade znepokojivé otázky. *Paměť národa* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/mista/vokolkova-tvorba-klade-znepokojive-otazky>.

²¹ Tamtéž.

²² STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

²³ *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/>.

týkala daného tématu.²⁴ Třicet let zdokonaloval techniku, přemýšlel, jak nejlépe sdělit křesťanské příběhy a biblické texty. Freskou ve Stráži završil svoji tvorbu a uzavřel ji. Řídil se svojí vlastní vyslovenou a již zde zmíněnou myšlenkou, *že jakmile něco umíš, je to neklamně znamením toho, že s tím musíš hned skončit.*²⁵

Vojmír Vokolek opravdu předběhl svou dobu a svými malbami v zapadlých kostelích Čech a Moravy otevřel otázky, které např. dnes otevírá i papež František. Rozvíjí témata jako např. solidarita s chudými a jejich bolestmi, zodpovědnost za vztahy, ochranu přírody a vize o otevřené demokratické církvi.²⁶

V posledním období jeho života tzn. od jeho asi sedmdesáti let si pronajal opuštěný statek ve Dvakačovicích u Pardubic, začíná opět od začátku a věnuje se monumentální plastice. Celou stodolu zaplnil konceptuálním biblickým uměním.²⁷ Nástroji byla motorová pila, kladivo, motyka, sekera a klíny. Hlavní technikou bylo štípání, řezání, lámání, ohýbání, pukání a pálení.²⁸

Jeho výtvary byly vždy jenom hrubě opracovány a nebyly k sobě pevně spojeny. Vždy byla možnost výtvary měnit, přesně tak jak je i život neustále plynoucí a měnící se. A přesně to bylo pro Vokolka charakteristické. Zaplnil stodolu, která sloužila zároveň jako ateliér a výstavní síň, objekty ze dřeva, špalků, ohýbaného plechu i hliníkových fólií.²⁹

Největší množství plastik je k vidění v Bystřici pod Hostýnem.³⁰ Některé jeho další plastiky byly nějaký čas vystaveny na hradě Pecka.³¹ V kostele v Dřítci je umístěný oltář z trámů a dřevěný kříž. Hřbitovní kapli v Borku doplnil podobným oltářem a přidal ještě ambon.

²⁴ BELŠÍKOVÁ, Šárka a BINDER, Ivo (eds.). *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2022.

²⁵ Tamtéž. Str. 263.

²⁶ MARKOVÁ, Iva. Vokolkova tvorba klade znepokojivé otázky. *Paměť národa* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/mista/vokolkova-tvorba-klade-znepokojive-otazky>.

²⁷ PUTNA, Martin C. PUTNA: Dvakačovice, Potštejn, Letohrad. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/putna-dvakaovice-potstejn-letohrad.A141017_171515_ln_nazory_hm.

²⁸ RULF, Jiří. Dobrý den, pane Vokolku. *Reflex* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.jedinak.cz/do_roku_2010/stranky/txtvokolek.html.

²⁹ *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/>.

³⁰ Bystřice pod Hostýnem. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/zamek-bystrice-pod-hostynem>.

³¹ KOCIÁNOVÁ, Věra. Virtuální galerie Vojmíra Vokolka. *Hrad Pecka* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hradpecka.cz/vojmir-vokolek/>.

Jakmile se dostal k tomu, že mohl pracovat na úpravě nějakého kostela, vždy přemýšlel nad tím, jak upravit jeho vnitřní prostor kompletně nejen výmalbou, ale i jak by mělo vypadat jeho vybavení. Této možnosti se mu dostalo jen jednou, a to v kostele sv. Petra a Pavla v Rozhovicích. Kostel nejen vymaloval, ale i vyzdobil svými novými a moderními výtvy. Jako materiál k výrobě vybavení kostela použil dřevo a plech. Vypracování bylo velmi syrové a jednoduché.³² Plastikám věnoval zbytek svého života až do roku 2001, kdy zemřel.

³² STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

3 Monumentální chrámová malba s důrazem na Hrbokov a Dříteč

V této kapitole podrobněji popíši malby v kostele sv. Václava v Hrbokově a v kostele sv. Petra a Pavla v Dříteči.

3.1 Kostel svatého Václava v Hrbokově (1958–1962)

Malá vesnice Hrbokov ležící uprostřed lesů u Seče na Chrudimsku je dodnes oblíbeným místem rekreatantů z Pardubic. Doložená je od roku 1349 a je součástí městyse Bojanov. Kostel svatého Václava se nachází na jižním konci obce. Kostel měl složitý historický vývoj. Původně od roku 1350 gotický kostel prošel na konci 18. století pozdně barokní a empírovou obměnou. V letech 1920–1922 byl chátrající kostel zčásti zbořen a obnoven podle návrhu pardubického architekta Boži Dvořáka (1864-1954).³³

Kostel sv. Václava v Hrbokově je drobným venkovským kostelem s jednou, v půdoryse obdélníkovou, lodí. Kostel je orientovaný s hlavním vstupem od západu, kde je umístěna také věž s předsíní. Do zadní části kostelní lodi byl vestavěn kůr podporovaný dvěma zděnými sloupy s třemi půlkruhově zaklenutými oblouky. Prostor lodi je osvětlen dvěma půlkruhovými okny, jedno je umístěno v jižní a druhé v severní stěně. Okna jsou členěna na tři díly dvěma zděnými sloupky. Loď je zastropena plochým stropem. Východní stěna je prolomena otvorem do kněžiště s půlkruhově zaklenutým triumfálním obloukem. Proti chrámové lodi zúžený presbytář je prosvětlen okny s půlkruhovým zaklenutím umístěnými v obou podélných obvodových stěnách. Presbytář je ukončen příčnou stěnou, která jej odděluje od sakristie umístěné v půlkruhovém závěru. Sakristie je propojena s presbytářem dvěma postranními otvory. Sakristie je přímo přístupná dveřmi z venkovního prostoru a je osvětlena oknem s půlkruhovým nadpražím.³⁴

Vnitřní povrch stěn kostela jak v lodi, tak také v presbytáři, na kůru a v sakristii je rovný hladce omítnutý bez jakýchkoliv architektonických zdobných prvků. Této příznivé skutečnosti pro realizaci maleb malíř beze zbytku využil. Své malby provedl na stěnách lodi, presbytáře, kůru i sakristie. Pouze vstupní prostor pod kůrem, s výjimkou drobné malby holubice symbolizující Ducha svatého umístěné nad kropenkou, je bíle vymalován. Jsou zde umístěny obrazy se zastaveními křížové cesty.

³³ ŠPAČEK, Jiří. Kostel sv. Václava. Hrady.cz [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-vaclava-hrbokov>.

³⁴ ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009.

Obr. 1:
Vojmír Vokolek, Holubice Ducha svatého nad kroupkou, nástěnná malba, 1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

V dnešní době je kostel jednolodní a jeho orientace směřuje na východ a západ. Na východ je orientován chór a oltář, na západ je směřován vchod do kostela a věž. Vojmír Vokolek se k práci na malbách dostal jenom díky tomu, že se přátelil s Otto Stritzkem. Pomáhal mu restaurovat nástěnné malby a při této práci se seznámil s řemeslníkem Janem Moštěkem, který se stal jeho přítelem. Bratrem Jana byl kněz Jaroslav Moštěk. Ten byl v roce 1958 přeložen na faru do Vápenného Podola a tehdy pod tuto farnost spadala i farnost hrbockovská. Vojmír si s knězem Jaroslavem ihned porozuměli a padla mezi nimi dohoda o výmalbě kostela v Hrbkově.³⁵

Když si Vojmír přišel prohlédnout prostory kostela a uviděl tu obrovskou možnost, která se mu nabízela, tak zvolal: „*Na tuhle příležitost čekám celý život. Když mi ji dáte, namaluji obrazy zadarmo, dáte mi jen pár korun na barvy a na autobus.*“³⁶ S obrovským nadšením se kochal obrovským prostorem, který se mu nabízel a už si představoval, jak prázdné stěny zaplní evangelijními výjevy.

³⁵ ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009. Str. 16.

³⁶ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 187.

Farníci se těšili, že bude kostel krásně vymalovaný, a proto Vojmírovi pomáhali, jak jen mohli. Navezli materiál a v kostele postavili lešení, aby mohl co nejdříve začít. Nechtěl žádné ubytování. Pracovnu a ložnici si vytvořil na kůru, jídlo si připravoval sám, ale za pozvání na oběd nebo večeři byl velmi vděčný. Kněz byl spokojen a věděl, že vybral správně a kostel je v těch nejlepších rukou. Věděl, že je v rukou bohem nadaného umělce, který je skromný a poctivý.³⁷

I když někdy mezi knězem a Vojmírem docházelo k bouřlivým debatám o podobě maleb, jednou se dokonce Vojmír sebral a odjel, že už v práci pokračovat nebude, když nemůže malovat to, co by chtěl, lidé se ale začali bouřit a vyhrožoval, že do kostela přestanou chodit. Vokolek s knězem se nakonec vždy dohodli a práce mohla zdárně pokračovat dál. Po dvou letech práce farníkům docházela trpělivost a měli pocit, že práce na výmalbě pokračuje příliš pomalu a že Vokolek bude pracovat až do soudného dne. Pro Vojmíra to byla první práce, kdy měl k dispozici všechny stěny kostela a práce na výmalbě mu trvala čtyři roky.³⁸ Po čtyřech letech bylo hotovo, zbouráno lešení, vše vyčištěno a uklizeno. První místní obyvatelé se přišli podívat, jak se to mistrovi podařilo. To, co uviděli se některým nezdálo. Čekali realistické výjevy na které byli zvyklí, ale Vojmírovy postavy jsou obklopeny především duchovnem a nadpozemským jassem. Kostel se stává ojedinělým v celém kraji.³⁹

Na rozdíl od kostela v Dřítči, kde Vojmír Vokolek pracoval se dvěma základními tématy ze Starého zákona, stavbou Noemovy archy a životem prvních lidí Adama a Evy po vyhnání z ráje, které na čelní stěně po stranách vítězného oblouku přecházejí do událostí z Nového zákona s postavami sv. Josefa, Petra a Pána Ježíše na straně jedné a postavou Panny Marie s Ježíškem v náručí na straně druhé, nacházíme na stěnách hrbokovského kostela námětů víc. Nejsou navíc omezeny jen na biblické příběhy, ale objevuje se i námět novodobý, zjevení Panny Marie v Lurdech. Vokolek začal malovat v Hrbkově sto let po lurdkém zázraku a tato scéna měla připomenout jeho výročí. Propojení příběhů ze Starého a Nového Zákona navzájem a umístěním současných postav je v Hrbkově rozšířeno o přímé zobrazení novodobých událostí. Malíř tím poukazuje na Boží přítomnost nejen v minulých epochách, ale i v naší současnosti.

³⁷ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

³⁸ STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

³⁹ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

Jakmile vstoupíme do kostela obklopí nás skutečná a nefalšovaná atmosféra Nového zákona. Vítězný oblouk zdobí obloha a velké Boží ruce a mezi nimi beránek, který má probodnutý bok a přimalovaný kříž jako připomenutí Kristova utrpení. Každého návštěvníka tento pohled uvádí do celého jeho díla.⁴⁰

Ve výtvoru se spojilo vše do jedné jediné kapitoly života o všem a o všech. Místní lidé poznávají sebe, Vojmíra a faráře Moštěka, kterého mistr zvětšil s kbelíkem v ruce, kůr je vyzdoben podobiznami řidičů, kteří Vojmíra do kostela vozili, je tam Vojmírov bratr Vlastimil a mnoho jiných tváří. Ježíš Kristus a jeho matka Marie jako by byli obyvatelé vesnice. Podobizny andělů nebyly zatím identifikovány, o to jsou zajímavější a vhodné k dohadování, podle koho je Vojmír maloval.⁴¹

Stěny pod kůrem zdobí svatba v Káni Galilejské, která je spojena s Kristovým prvním veřejným zázrakem, a to proměnou vody ve víno, kde Vokolek zvětšil svého mecenáše Jaroslava Moštěka, který přináší vědro vody do sudů.⁴²

Připomenutí zázraků uzavírají dva starozákonní výjevy a pro obě byla inspirací kniha Exodus a připomínají události, které prožili Izraelité na poušti při vyvedení z Egypta, a to sbírání many, když hladověli a byla jim Bohem seslaná. Druhá připomíná Mojžíše, který úderem do hory otevírá pramen vody, jenž pomáhá utišit poutníkům žízeň.⁴³

Na jižní stěně je Ježíš, který rozmlouvá k samařské ženě a nad tím je nápis: „*Kdo se napije z vody, kterou já mu dám stane se v něm pramenem tryskajícím do života věčného*“.⁴⁴ Další scéna připomíná večeři v Emauzích, kde se Kristus po vzkříšení nechává poznat apoštolům.

Sakristie je vymalovaná světci, anděly a postavami ze Starého a Nového zákona. Jsou zde Adam a Eva, kteří jsou zde staří a oblečení do zvířecích kůží. Mezi nimi ještě živý jejich syn Ábel a pod nohama mají hada s useknutou hlavou. U Eviných nohou je ještě jablko jako symbol prvotního hříchu.⁴⁵

⁴⁰ GUDRUN VAVREČKOVÁ, Anna. Okénko do farnosti Letohrad. *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/2017/03/27/okenko-do-farnosti-letohrad-2015/>.

⁴¹ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

⁴² BELŠÍKOVÁ, Šárka a BINDER, Ivo (eds.). *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2022.

⁴³ STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

⁴⁴ SKALICKÁ, Jarmila. Vojmír Vokolek v kostele sv. Václava v Hrbkově. *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/2017/03/27/okenko-do-farnosti-letohrad-2015/>.

⁴⁵ GUDRUN VAVREČKOVÁ, Anna. Okénko do farnosti Letohrad. *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/2017/03/27/okenko-do-farnosti-letohrad-2015/>.

Kůr je vyzdoben malbami znázorňující čtyři roční období a poslední malba ve výklenku je scénou z posledního soudu. Je zde znázorněn archanděl Michael s váhami a světelným mečem, které váží skutky lidí. Vlevo hříšníci v ohni, kterým Gabriel jako pomoc podává kalich a růženec. Pravá strana výklenku představuje opravdové peklo a v plamenech je zde znázorněno zmítající se tělo bez hlavy a končetin. Pro autentičnost výjevu je vše vymalováno červenou barvou. Znázornění obou archandělů symbolizuje smrt a zrození.

3. 1. 1 Svatba v Káni Galilejské

Jedním z hlavních motivů maleb v hrbokovském kostele je téma svatby v Káně Galilejské. Tento příběh máme popsán v Novém zákoně (J 2,1-12). Po povolání učedníků byla svatba v Káně Galilejské. Zúčastnil se jí i Ježíš se svými učedníky a pozvána byla také jeho matka. Právě ona upozorní Ježíše, že svatebčanům dochází víno. Ježíš, po drobné výtce, že ještě nepřišla jeho hodina, řekl služebníkům, aby naplnili vodou šest kamenných nádob. Pak vodu proměnil ve víno a přikázal služebníkům, aby ho odnesli ochutnat správci hostiny. Správce nevěděl, že pije vodu proměněnou ve víno. Pochválil ženicha, že podává dobré víno i ke konci hostiny, kdy se většinou podává víno horší. Proměnění vody ve víno je prvním z Ježíšových zázraků.

První část svatby v Káně Galilejské, svatební hostina, je zobrazena na arkádě kůru. Plocha pro malbu je dostatečně velká i díky tomu, že nad arkádou je zděný parapet tvořící souvislou plochu s arkádou. V centru vyobrazení je dlouhý stůl, za kterým jsou usazeni hodující svatebčané. Ti jsou oblečeni v současných šatech, zatímco s nimi rozmlouvající Ježíšovi učedníci Bartoloměj a Jan jsou oděni do říz z Ježíšovy doby. Za svatebčany malíř umístil trojici hudebníků. Svatební hosty obsluhují dvě ženy. Jejich postavy jsou vyobrazeny na dvou sloupech arkády kůru. Žena na levém sloupu nabírá vodu proměněnou ve víno, které žena z pravého sloupu roznáší hostům. Sloupy mají obdélníkový půdorysný průřez a postavy žen jsou na nich zobrazeny nejen na čelní ploše sloupů, ale částečně také na jejich bočních stěnách. Malba tak z plochy přechází do plastického trojrozměrného zobrazení. Toto je jeden z příkladů, jak malíř pracuje s danou stavební konstrukcí a využívá ji ve prospěch svého díla. V levé části vidíme Ježíše proměňujícího vodu ve víno, při pravém okraji je na konci stolu vyobrazen správce hostiny ochutnávající proměněné víno. Vyobrazení svatby v Káně Galilejské z arkády kůru přechází na pravou (jižní) stěnu chrámové lodi. Je zde zobrazena žena nalévající vodu do připravených nádob a Panna Maria gestem vybízející služebníky k nošení vody.

Jako jeden ze služebníků přinášejících kbelík vody je zobrazen i Jaroslav Moštěk farář z Vápenného Podola, pod který v té době hrbokovská farnost patřila a s nímž Vojmír Vokolek provedení maleb v kostele dohodnul. Zobrazení jsou také Vojmírovi sourozenci.⁴⁶

Obr. 2:
Vojmír Vokolek, Svatba v Káni Galilejské, nástěnná malba, 1958-1962 (výjev na varhanní empoře). – Hrbokov, kostel sv. Václava.

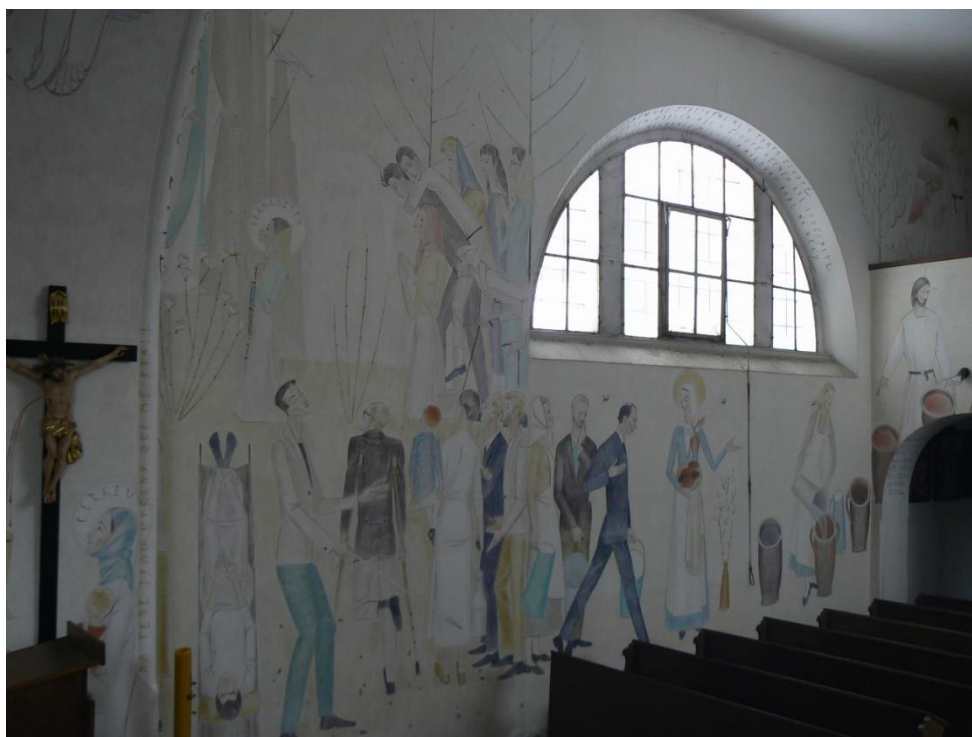
3. 1. 2 Zázraky uzdravení

Na části jižní stěny, vlevo od půlkruhového okna přechází malba plynule k dalšímu námětu, námětu zjevení Panny Marie v Lurdech. Postavy zde zobrazené již nejsou natočeny směrem k zobrazení svatby v Káně Galilejské, ale dívají se směrem k zobrazení zjevení Panny Marie a před ní klečící Bernadetty. Panna Marie se v Lurdech, malé francouzské obci pod Pyrenejemi, zjevovala čtrnáctileté dívce Bernadettě Soubirousové v roce 1858. Celkem se Bernadettě Panna Maria zjevila osmnáctkrát, poprvé 11. února, naposled 16. července. Ve zjeveních mimo jiné naučila Panna Maria Bernadettu modlitbě,

⁴⁶ ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009.

vyzývala k pokání, stavbě kaple pro poutníky a označila sama sebe za „Neposkvrněné početí“. V Lurdech docházelo a dochází k zázračným uzdravení nemocných, kterých by už mělo být více než sedm tisíc, z toho 68 úředně uznaných. Bernadett zemřela 16. dubna 1879, její tělo nepodlehlo rozkladu a je vystaveno ve skleněné rakvi. Bernadetta byla svatořečena 8. prosince 1933.⁴⁷

Na Vokolkově vyobrazení je Bernadetta zobrazena klečící před zjevenou Pannou Marií a ve svatozáři má vepsáno své jméno. Kolem je shromážděn zástup přihlížejících lidí oblečených v šatech z dnešní doby. Někteří přivedli, či přinesli nemocné s vírou v jejich zázračné uzdravení. Můžeme zde najít ochrnutého člověka na nosítkách, muže o berlích, slepce s bílou hůlkou, ženu nesoucí v náručí své dítě, shrbeného starce o dvou hůlkách, muže s nemocným mladíkem na zádech, či klečící ženu spínající ruce k modlitbě. Všechny postavy spojuje snaha najít uzdravení a nejde jen o uzdravení těla ale především o uzdravení duše. Sami si však pomoci nedokážou. Proto se spolu s Bernadettou hledí k Panně Marii, jen v jejím Synu mohou dojít spásy.

Obr. 3:
Vojmír Vokolek, Zjevení Panny Marie v Lurdech, nástěnná malba,
1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

⁴⁷ Bystřice pod Hostýnem. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/zamek-bystrice-pod-hostynem>.

Na jedné stěně tady máme Pannu Marii zobrazenou dvakrát, jednou v Ježíšově době, jak se stará, aby bylo na svatbě dostatek dobrého vína, podruhé jak se zjevuje sv. Bernadettě. Čas, dějinná období ani další okolnosti nejsou podstatné. Podstatná je lidská touha po Bohu a Boží přítomnost ve světě. Bůh nenechává člověka osamocené, vstupuje do každé doby a posílá své služebníky. Výjev s mariánským zjevením v Lurdech připomíná 100. výročí této události, kterou si církev připomínala v roce 1958, kdy Vokolek s výzdobou začal.

3. 1. 3 Nasycení pěti tisíců

Na levou (severní) stěnu kostelní lodi umístil Vojmír Vokolek malbu zobrazující zázračné nasycení pěti tisíců lidí. Tento Ježíšův zázrak máme zachycen v bibli (Mt 14,13-21, Mk 6,30-44, L 9,10-17 a J 6,1-15).

Obr. 4:
Vojmír Vokolek, Zázračné nasycení pěti tisíců lidí, nástěnná malba, 1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

Za Ježíšem přicházel velký zástup lidí, protože viděli zázraky, které činil na nemocných. Blížil se večer a Ježíš se ptal svých učedníků, jak nasytí, tak velké zástupy. Jeden z jeho učedníků, Ondřej přivedl chlapce, který měl pět chlebů a dvě ryby. Ježíš

řekl, aby se všichni posadili, pak vzal chleba a ryby a rozděloval je sedícím. Když se najedli, sesbírali ještě dvanáct košů zbylých kousků chleba. Lidé pod dojmem z tohoto zázraku, začali Ježíše považovat za proroka, který má přijít na svět. Ježíš poznal, že jej chtějí učinit králem a odešel sám na horu. Na malbě zachycující tento příběh je zobrazen sedící Pán Ježíš v bílé říze s planoucím srdcem. Vlastně jde rovněž o netradiční výjev Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.

Obr. 5:
Vojmír Vokolek, Ježíš s planoucím srdcem a se zástupem lidí při Zázračném nasycení zástupů, nástěnná malba, 1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

Je to stejné srdce, jaké namaloval Vojmír Vokolek Panně Marii na protější stěně. Zde jde vlastně o postavu Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v příběhu o svatbě v Káně Galilejské. Ježíš se stará o nasycení zástupu hladových lidí, Maria má starost, aby svatebčanům nedošlo víno. Obě srdce planou láskou, která se projevuje konkrétními skutky pomoci. Pán Ježíš žehná dvě ryby a pět chlebů. Přinesl je chlapec, kterého přivádí apoštol Ondřej. Na další části stěny je zachyceno velké množství lidí sedících v trávě, jak jedí zázračně rozmnožené ryby a chléb, které jim roznášeli Ježíšovi učedníci. Ježíš a jeho učedníci jsou z Ježíšovy doby, zázračně sycení lidé jsou našimi současníky.

Téma nasycení lidí se často objevuje ve Vokolkových dílech a ukazuje na duchovní potravu po které prahne lidská duše. Jde o odkaz na eucharistii, chléb a víno proměněné na tělo a krev Krista, kterou se připomíná poslední večeře Páně. Pán Ježíš při nasycení pěti tisíců lidí bral do rukou chléb, žehnal ho lámal a rozděloval. Stejně tak to dělal při poslední večeři před svým ukřižováním a stejně tak to činí křesťané dodnes. V pravé části stěny vidíme připravené koše na zbylé kousky chleba a jeho sbírání.

3. 1. 4 Pokrm z nebe

Zde celý výjev plynule přechází do malby umístěné na čelní stěně vlevo od vítězného oblouku, kde je zobrazen příběh ze Starého zákona o pokrmu z nebe. (Ex 16,4-36)

Příběh je popsán ve Druhé knize Mojžíšově (Exodus) a pojednává o situaci, kdy se Izraelci po útěku z Egypta ocitají na poušti a reptají, že nemají, co k jídlu. Hospodin oznamuje Mojžíšovi, že i přes reptání lidu, sešle chléb jako déšť z nebe. Přeje si, aby lidé každý den sbírali, co denně spotřebují a šestého dne bude jídla dvakrát tolik, než co nasbírají každodenně. Hospodin řekl Mojžíšovi, že se Izraelité nasytí večer masem a ráno chlebem. Večer přiletěly křepelky a ráno padal z nebe chléb v podobě jemných šupinek. Hospodin přikázal, aby si každý nasbíral, kolik potřebuje k jídlu, ale nic na příští den. Těm, kteří neposlechli a něco si do rána schovali, jídlo zčervivělo a páchlo. Šestého dne nasbírali dvojnásobné množství jídla než v jiných dnech. Sedmého dne žádné jídlo nepadalo, protože sedmý den ustanovil Hospodin dnem odpočinku. Izraelité pojmenovali pokrm z nebe mana, protože když jej viděli poprvé říkali si mezi sebou „Co je to?“ („Man hú“). Mana je živila po dobu čtyřiceti let, kdy byli na poušti, dokud se nedostali do zaslíbené kenaanské země. Na malbě zachycující tento biblický příběh vidíme ženy sbírající a odnášející manu, muže a ženu s dítětem, jak jedí nebeský pokrm a také křepelky, které se na tábor izraelitů snesly. V levé spodní části obrazu je možné vidět v ošatce jídlo, které si někteří uschovali do příštího dne a které jim zčervivělo. Vyobrazení starozákonního příběhu nasycení pokrmem z nebe navazuje na přilehlé stěně zobrazené novozákonní nasycení zástupů dvěma rybami a pěti chleby. Dílo tak propojuje události

Starého a Nového zákona a symbolicky odkazuje na Ježíše Krista, který dává sám sebe jako duchovní chléb vedoucí do života věčného.

Obr. 6: Vojmír Vokolek, Sbíráni maný, nástěnná malba, 1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

3. 1. 5 Voda ze skály

Vpravo od vítězného oblouku je na čelní stěně zobrazen příběh ze Starého zákona (Ex 17,1-7) o vodě ze skály. I tento příběh je z doby putování Izraele po poušti. Izraelité se utábořili podle Hospodinova příkazu na novém místě v poušti, ale neměli tam vodu. Začali reptat proti Mojžíšovi a vyčítali mu, že je vyvedl z Egypta proto, aby je umožil žizní. Mojžíš prosil Hospodina a Hospodin mu řekl, aby vzal hůl, kterou udeřil do Nilu a udeřil s ní do skály na Chórebu. Mojžíš tak učinil před zraky některých z Izraelských starších a ze skály vytryskla voda. Mojžíš pak to místo pojmenoval Massa a Meriba (Pokušení a Svár) podle sváru Izraele a podle toho, že pochybovali o tom, že je Bůh mezi nimi. Na nástěnné malbě zobrazující tuto událost vidíme postavu Mojžíše s holí v ruce a pramen vody tryskající ze skály z něž pije postava mladíka. Vedle stojí žena, která dává z konve napít sedícímu, žiznivému a vyčerpanému muži. S výjimkou Mojžíše jsou

postavy z tohoto výjevu postavami z naší současnosti. Pramen tryskající ze skály byl záchranou pro Izrael na poušti, a symbolicky je pramenem spásy pro všechny generace.

Obr. 7:
Vojmír Vokolek, Voda ze skály (vlevo), nástěnná malba, 1958–1962. – Hrbokov, kostel sv. Václava.

Ve vrcholu triumfálního oblouku je zobrazen Boží beránek jako symbol Kristovy oběti s křížem v pozadí. Z krku mu tryská krev. Po stranách vítězného oblouku jsou spuštěny dvě ruce v bílých rukávech s otevřenými dlaněmi. Do vítězného oblouku je vepsán text „Ty dovedeš otevřít ruku svoji a laskavě nasytit všecko co žije“. Mají symbolizovat Boží ruce.

Obr. 8:
Vojmír Vokolek, Boží Beránek (vítězný oblouk), nástěnná malba 1958–1962.
 – Hrbokov, kostel sv. Václava.

Vokolek stěny kostela ozdobil starozákonními i novozákonními výjevy a příběhy ze života svatých. Liší se od jeho jiných prací tím, že tyto děje přesunul do současnosti. Motiv, který spojuje všechny části této jeho výmalby je fyzické i duchovní uspokojení. Jeho postavy, kdy se začínal utvářet jeho styl tvorby, jsou vysoké, protáhlé a vznešené.⁴⁸ Jeho pozdější výtvořky osob jsou robustnější, barevnější a jejich obrysové linie jsou více zvýrazněny. Výmalba v Hrbokově je vlastně ještě docela tradiční a nepřekvapila tolik jako jeho pozdější malby. Biblické postavy byly oblečeny do šatů své doby, ale lid, který je obklopuje, počínaje malými dětmi a konče starými, byl inspirován obyvateli Hrbokova, Vojmír je všechny oblékl do šatů moderní doby.

Tímto výjevem chtěl Vojmír poukázat na přítomnost Boha vždy a všude kolem nás. Velké prostory kostelní lodi jsou ozdobeny desítkami postav, kterými je obklopen Ježíš Kristus a jsou spojené se zázraky, které se staly. Všechny výjevy, kterými Vojmír

⁴⁸ BELŠÍKOVÁ, Šárka a BINDER, Ivo (eds.). *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2022. Str. 78.

kostel vyzdobil na sebe navazují, doplňují se a celý prostor kostela je jimi naplněný. Proto se musíme na dílo Vojmíra Vokolka v tomto kostele dívat jako na uzavřený celek tzv. Gesamtkunstwerk což je kunthistorický termín, který znamená, že vše je do nejmenšího detailu v jednom stylu. I když kostel není moc veliký, dokázal Vokolek docela ve velkém stylu pojednat současnost, a i různé výjevy ze Starého a Nového zákona.

Všechny postavy, které se objevují na stěnách kostela jsou oblečeny do moderního oblečení, mají kolem sebe plno moderních věcí a doplňků, ale postavy biblické jsou pořád rozeznatelné.⁴⁹

Kolaudace, kde rekonstrukce proběhla neoficiálně a byla ve své podstatě stejně originální jako Vokolkovo dílo. Ke kolaudaci pomohl řidič pan Svoboda z Heřmanova Městce, který pana vikáře a církevního tajemníka tzv. připravil (pomocí slivovice) na kolaudaci kostela. Při vstupu do kostela, když kněz Moštěk rozsvítil, tak všechny fresky ožily v celé své kráse a pan tajemník prohlásil: „*Máte tady na těch obrazech hlavně dělnéj lid. Je vidět, že držíte s proletáři. Nevidím tu žádné buržousty, tak vám to schvaluju.*“⁵⁰

Na kůru, kde si prohlížel všechny obrazy ho nejvíce zaujal obraz podzimu, kde bylo namalováno čtvero ročních období. Ležela tam kráva s telátkem a vedle koše s jablky lev s beránkem. A pan tajemník prohlásil: „*Poslyšte, pane faráři, jak vidím, vy v kostele propagujete jednotné zemědělské družstevnictví. Taková kráva s telátkem by dostala na výstavě první cenu a toho kvalitního ovoce! Za to byste měl dostat pochvalný dekret! Vy tu děláte reklamu družstevnímu ovocnářství! A vůbec, víte co, jaký pak fraky, dejte sem to lejstro a já vám to podškrábnu...*“⁵¹

Podepsal a asi pořádně ani nevěděl co podepisuje. Opravdu bylo zvláštní, že takové dílo v té době bylo schváleno, ale nebyla to zásluha kněží ani věřících. Po úspěšné kolaudaci se kněz Jaroslav Moštěk domluvil s Vojmírem Vokolkem a společně odjeli na svatý Hostýn poděkovat Pánu Bohu a Panně Marii Svatohostýnské za ochrannou ruku a přímluvu při úspěšném zakončení díla. Kněz i malíř se po ukončení všech prací rozešli v dobrém. Měli radost z toho, že společným úsilím přispěli k větší slávě Boží.⁵²

I když ze začátku místní lidé přijali výzdobu s určitými rozpaky, ale když se jim dostalo od kněze Jaroslava Moštěka vysvětlení, co jednotlivé výjevy znamenají, přijali je za své a do dnešní doby jsou k zhlédnutí v neporušeném stavu.

⁴⁹ Zikmundová, Petra, Vojmír Vokolek, Nástěnné malby, nepublikovaná bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2009.

⁵⁰ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 190.

⁵¹ Tamtéž

⁵² MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

3. 2 Kostel sv. Petra a Pavla v Dřítči

Obec Dříteč leží mezi dvěma krajskými městy, a to Pardubicemi a Hradcem Králové. První zmínka o obci je z roku 1229. Historickou dominantou obce je kostel sv. Petra a Pavla, který je dnes filiálním kostelem římskokatolické farnosti Opatovice nad Labem. Spolu se hřbitovem jsou kulturními památkami. Jeho vznik je datován do roku 1336 a na zdejších hřbitově je uložen jeden z vynálezců ruzhadrá Václav Veverka. Kostel je částečně gotický, kam spadá presbytář s gotickými okny, svatostánkem s klasickou křížovou klenbou a sakristií. Barokní je především loď kostela, která je vyzdobena právě malbami Vojmíra Vokolka.⁵³

Jen kazatelna, kalichy a monstrance na oltáři jsou až z 19. století. V roce 1699 byl kostel přestaven a v roce 1864 prošel opravou, při které se podařilo objevit malby, které dokazovaly přijímání pod obojí. Malby se však nedochovaly.⁵⁴

Kostel je jednolodní, loď je jednoduchá s plochým stropem. Okna jsou gotická, v presbytáři jsou okna tři a loď osvětlují okna dvě. V klenbě presbytáře je zvěčněna hlava sv. Petra. Na hlavním oltáři visí obraz sv. Petra a Pavla, který namaloval chrudimský malíř Josef Papáček (1821-1882). V kamenné zvonici jsou umístěné tři staré zvony.⁵⁵

Nejzajímavější při vstupu do kostela však je nevšední výzdoba chrámu, a to novodobými malbami Vojmíra Vokolka z roku 1965. Především tato netradiční výzdoba kostela rozděluje farníky na dva tábory. Jedni jsou nadšení z tak skvělého unikátu, druzí mají pocit, že něco takového v kostele nemá co dělat. Malby, které vzbuzují opravdové vášně a diskuse, jsou však světovým unikátem, který nikde jinde ve světě nenajdeme.⁵⁶

3. 2. 1 Historie vzniku maleb v Dřítči

Po výmalbě kostela v Hrbokově se o něm rozšířily zprávy do širého okolí a Vojmír Vokolek dostával nabídky na další práci. V Lánech na důlku pracoval Josef Uhlíř a ten společně s Jaroslavem Moštěkem splnili přání rosického kněze Jana Kašpara, který chtěl

⁵³ RUS. Stěny kostela v Dřítči mají nevšední výzdobu. Biblický Noe stojí vedle vojáka se samopalem. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/steny-kostela-v-dritci-maji-nevsedni-vyzdobu-biblicky-noe-stoji-vedle-vojaka-se-7623895>.

⁵⁴ ROZEHNAL, Ivo. Kostel sv. Petra a Pavla, Dříteč. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-dritec>.

⁵⁵ Kostel svatého Petra a Pavla (Dříteč). *Wikipedia* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Petra_a_Pavla_\(D%C5%99%C3%ADte%C4%8D\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Petra_a_Pavla_(D%C5%99%C3%ADte%C4%8D))

⁵⁶ RUS. Stěny kostela v Dřítči mají nevšední výzdobu. Biblický Noe stojí vedle vojáka se samopalem. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/steny-kostela-v-dritci-maji-nevsedni-vyzdobu-biblicky-noe-stoji-vedle-vojaka-se-7623895>.

svěřit Vojmírovi výmalbu nějakého kostela v okolí Pardubic. Psal se rok 1965 a pro realizaci byl vybrán kostel v Dřítči. Vyvstal ale problém, kdy kněz chtěl kostel vymalovat výjevem *Křest Páně v řece Jordánu*, ale Vojmírova představa byla jiná, chtěl výjev *Potopy světa, Noemovu archu*. Spor byl vyřešen soubojem mezi knězem a mistrem v konzumaci slivovice. Větší výdrž měl Vojmír, a tak se souhlasem kněze Jana Kašpara, vyhrál návrh Noemovy archy.

Vojmír se dal do práce a loď kostela se stala Noemovou archou. Jsou tam zvěčnění věřící, Vojmír, kněz Jan a s nimi dohromady Eva s Adamem, Panna Marie s Ježíškem v náručí. Vešli se tam i všichni ti, kdo se podíleli na stavbě archy, strom života, křížová cesta a výsledkem měla být radostná budoucnost světa.

Jenže do vesnice přišel nový a velice snaživý kněz, kterému se nevšední výzdoba vůbec nelíbila a vzhledem k tomu, že ani věřící nebyly nadšení bylo pro něj jediné řešení, a to prostě to všechno zabít. Křížová cesta byla úspěšně odstraněna, ale ta naštěstí skončila jako zázrakem na zámku v Bystřici pod Hostýnem, kde se stala součástí expozice Vokolkových plastik „*Zpěv z potopy*.“⁵⁷ Oltář i ambon měli být nahrazeny něčím gotickým, co se do kostela podle farníků prostě hodí. Hlavní argument byl: „*Když tam vejdu, dělá se mi špatně!*“⁵⁸

Osobní pocity a vkus nebo spíše nevkus opět vítězí. Farníci určují, co se do kostela hodí a co ne. Naštěstí se nepodařilo zabít a ani vyhodit tohle originální dílo. O záchranu se zasadil Vojmír Horyna a díky němu, byl mladý kněz přeložen a malby zachráněny.⁵⁹

3. 2. 2 Noemova archa

Vojmír Vokolek tehdy mohl využít ke své práci celé prostranství kostelní lodi, která byla osvětlena pouze dvěma okny ve tvaru kruhu. Okna využil a staly se součástí jeho malířského díla. Jižní strana lodi je vyzdobená starozákonním výjevem vyhnání Adama a Evy z ráje a severní stranu zdobí příběh Noemovy Archy.

Stavbu Noemovy archy máme popsánu v bibli (Gn 6,13-24). Hospodin se rozhoduje vyhladit zvrácené pokolení, ale slitovává se nad Noem, protože to byl muž spravedlivý a bezúhonný. Sděluje mu, že zničí všechno tvorstvo, protože země je plná

⁵⁷ STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

⁵⁸ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 194.

⁵⁹ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

lidského násilí. Noeho, jeho ženu, syny Šéma, Cháma a Jefeta s jejich manželkami však zachrání.

Noe a jeho lidé ale nesmí být pasivní, pro svoji záchranu musí něco udělat. Noe dostává úkol postavit archu. Zajímavé je, že mu Bůh dává podrobný technický popis, jak má archa vypadat a z čeho má být vyrobena. Určuje také rozměry lodi, která má být tři sta loket dlouhá, padesát loket široká a třicet loket vysoká. Dále má mít světlík a dveře. V arše mají být tři patra a oddělené místnosti a má být zevnitř i zvenčí vysmolena smolou. Bůh při záchraně svých vyvolených nenechává nic náhodě. Věnuje se i technickým detailům a dává podrobné instrukce, jak postupovat. Noe má do archy vzít ze všech zvířat po páru a nashromáždit také potravu pro lidi a zvířata.⁶⁰

Od biblického popisu stavby Noemovy archy se přenesme do kostela sv. Petra a Pavla v Dřítči. Tam se můžeme seznámit s tím, jak Vojmír Vokolek téma stavby archy zpracoval a převedl do malby na stěnách kostela. Ke zhotovení monumentální malby si vybral severní (levou) stěnu kostela a část příčné stěny vlevo od vítězného oblouku. Severní stěna lodi kostela je prolomena jen jedním kruhovým oknem, je hladká, plochá, prostá jakéhokoliv architektonického členění. Okno je umístěno ve východní části stěny, v severní (zadní) části lodi zasahuje do plochy stěny podklenutý kůr (kruchta). Stejně hladká, bez členění je také levá část příčné stěny mezi chrámovou lodí a presbytářem. Stěny nejsou zakryty žádnými bočními (postranními) oltáři, ani jiným mobiliářem. Pro Vojmíra Vokolka se tak staly vhodnými plochami k realizaci jeho díla. Tato část chrámové lodi se pro něj stává částí opravdové lodi – Noemovy archy.

Při pohledu na severní stěnu se, s trochou fantazie, ocitneme uvnitř rozestavěné mohutné lodi. Tento pocit umocňují dva architektonické prvky chrámové lodi, které malíř zdařile zapojil do celkové kompozice.

Prvním z těchto prvků je kruhové okno ve stěně, které nám může připomenou biblický text (Gn 6,16). Bůh v něm, ve svých požadavcích na konstrukci archy zmiňuje, že má být vybavena světlíkem. Toto okno podle (Gn 8,6) Noe používal k vypouštění krkavce, který vylétal a vracel se, jelikož vody potopy ještě neustoupily. Později vypouštěl holubici. Ta se poprvé vrátila, aniž by našla suchou zemi, podruhé přinesla čerstvý olivový lístek a potřetí se již nevrátila, neboť našla suchou zemi vhodnou k životu.

⁶⁰ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih). Praha: Česká biblická společnost, 1996.

Druhým prvkem jsou dřevěné stropní trámy plochého stropu nad chrámovou lodí. Trámy poutají pozornost mírným plastickým vystoupením z jinak plochého stropu a zejména tmavou barvou výrazně kontrastní k okolní bílé ploše stropu. Do svého díla malíř zapojil stropní trámy tím, že v místech, kde u stěny končí namaloval sloupy, které trámy jakoby podpírají. Stropní trámy kostela se tak pocitově stávají součástí trojrozměrného dřevěného skeletu archy a z malby na ploše nás vedou k prostorovému vnímání díla a vtahují nás do děje. Najednou stojíme před budovanou archou, pozorujeme všechen ruch a úsilí stavitelů, ale také nepochopení, odtažitost a nevraživost nezúčastněného okolí.

V popředí malby vidíme čtyři ženské postavy. Tři ženy různých ras v sedě šijí plachty. Zřejmě jde o ženy tří Noeho synů. Zapojily své schopnosti, kterými byly obdařeny, zejména rychlou jemnou motoriku rukou, do společného díla a podílejí se tak na záchraně lidstva před potopou. Čtvrtá žena stojí vedle nich a zvedá do výšky ušitou plachtu. Podle všeho jde o Noeho ženu. Ženy pracují soustředěně, nenechají se ničím rušit.

Za postavami žen usilovně pracují tři muži. Každý z nich je rovněž jiné rasy, odpovídající rasám sedících žen. Zřejmě má jít o Noeho syny Šéma, Cháma a Jefeta. První z nich sekerou opracovává kmeny pokácených stromů na trámy a prkna vhodná ke stavbě archy. Zbývající dva muži z připravených prvků sestavují konstrukci lodi. I muži při práci využívají své talenty – představitost, cit pro materiál, sílu a fortel. To je zase jejich vklad do společného díla záchrany.

V pozadí za rozestavěnou archou stojí dav různorodých postav. Mezi nimi můžeme vidět tváře z různých období i lidí různých ras a postavení. V poslední řadě stojí bojovníci vyzbrojení samopaly. Nezúčastněně, nechápavě, možná i s pohrdáním a výsměchem sledují stavbu lodi. Nechápou proč Noe a jeho věrní vkládají tolik úsilí do pošetilého a zbytečného projektu jakým se jim stavba archy jeví. Jejich neschopnost uvědomit si nebezpečí, netečnost, rezignovanost, nebo naopak snaha zajistit svou existenci násilím, vede do záhuby. Směrem od západu již přichází první kapky deště přinášejícího zkázu.

Obr. 9:
Vojmír Vokolek, Stavba Noemovy archy, nástěnná malba, 1965. – Dříteč, kostel sv. Petra a Pavla.

Jde o aktualizaci tématu a údajně se jedná o výjev z tzv. Kubánské krize, ale možná obecně o závody ve zbrojení v rozděleném světě. Nejspíš se jedná o konfrontaci moderní doby (ovšem ozbrojené), která s pohrdáním hledí na nadčasové (biblické, tvůrčí). Je zde kontrast ničení a tvoření.

K pravému okraji malby umístil malíř postavu staršího muže s dlouhým bílým plnovousem a tesařskou sekerou v ruce. Je to Noe, kterému bylo v době potopy šest set let. Noe je stejně jako ostatní členové jeho rodiny oděn do bílé řízy. O tesařskou sekeru se spíše opírá, vzhledem ke svému věku nepracuje usilovně fyzicky jako jeho synové. Práci spíše organizuje a určuje směr, kterým má být společné úsilí napřeno. Na Vokolkově malbě se Noe dívá směrem k východu na část příčné stěny vlevo od vítězného oblouku. Je to pohled jakoby do budoucnosti. Na levé části příčné stěny jsou totiž umístěny tři postavy, které v době potopy byly postavami daleké budoucnosti. Jsou to postavy sv. Josefa, Petra a Ježíše Krista.

Tyto postavy spolu na výjevu hovoří, přitom jsou sv. Josef a Petr natočeni směrem k Pánu Ježíši. Josef drží v ruce pilu, Petr má sekeru a v druhé ruce drží tesařsky

opracovaný trám. Podobný trám nese Pán Ježíš. Na jeho trám se usadila holubice s olivovým lístkem v zobáčku. Tyto tři postavy sice do doby stavby archy nepatří, ale mnohé souvislosti mezi jejich dobou a životy a příběhem záchrany Noema a jeho lidí nalézt můžeme. Symbolicky pokračují ve stavbě novozákonní archy, tj. budoucí církve.

Obr. 10:
Vojmír Vokolek, Pán Ježíš a holubice, nástěnná malba. – Dříteč, kostel sv. Petra a Pavla.

Noe, člověk spravedlivý před Hospodinem, se nezalekne Božího příkazu a pouští se do stavby lodí. Je to namáhavé a nákladné dílo k jehož realizaci musí Noe využít všechny své síly a prostředky. Okolní společnost stavbu archy nechápe, celý projekt považuje za pošetilý a stavitelé se jistě stávají terčem posměchu. Přesto Noe a jeho lidé od svého záměru neustoupí, usilovně pracují, překonají všechny překážky a loď dokončí. Noe poslech Boží hlas a pustil se do práce. Spojení Božího záměru a lidského úsilí přináší záchranu člověka.

Obdobně se o mnoho staletí později zachová sv. Josef. Poslechne anděla Páně, který k němu ve snu promluví. Změní své rozhodnutí opustit Pannu Marii a přijme ji za manželku. Bere tak na sebe úkol sv. rodinu chránit, což se brzy projeví útekem do Egypta, a zabezpečit práci tesaře. Sv. Josef, stejně jako kdysi Noe, slyšel Boží hlas, jednal podle

Božího přání, nedbal na úšklebky okolí a vynaložil potřebné úsilí. Svým konkrétním jednáním se tak podílel na díle spásy.

Stejně tak sv. Petr vyslyšel Kristovo povolání a stal se jeho učedníkem. Později po Kristově smrti a zmrtvýchvstání se stává první hlavou vznikající církve, církve, která v průběhu času přinese radostnou zvěst do celého světa. Přitakání člověka na Boží výzvu a jeho osobní nasazení opět přináší mnohonásobný užitek. Bůh vidí každou dobrou odpověď na svou pobídku a dokáže ji bezezbytku využít tak, že výsledek překvapí a dalece přesáhne i toho kdo na Boží volání odpověděl.

Pán Ježíš je na malbě vyobrazen s otesaným trámem, na kterém sedí holubice s olivovým lístkem. Holubice je v příběhu o arše symbolem naděje. Archu již neobklopují jen smrtonosné vody potopy, ale nablízku je suchá země. Prostor pro život, pro nový začátek lidstva je připraven. Vojmír Vokolek přenesl holubici ze starozákonního příběhu do Ježíšovy doby. Symbol naděje Noeho a jeho lidí na nový život umísťuje na dřevěný trám v ruce Pána Ježíše. On je tím, kdo otevírá člověku novou zemi.

Vokolkova malba nám ukazuje na jedné straně lidi neslyšící Boží hlas, nereagující na varovné signály a nevnímající blížící se nebezpečí. Z letargie je nevytrhne ani již začínající lijavec přinášející zkázu. Na druhé straně vidíme Noeho. Ten se snaží žít správným životem, proto zareaguje na Boží výzvu. Se svými lidmi vykoná vše, co mu Bůh přikáže a s jeho pomocí se dílo záchranu zdaří. Ale Bůh jde ještě dál, nezachraňuje člověka jen pro jeho život na zemi. Z přítomnosti postav sv. Petra, Josefa a Pána Ježíše můžeme vyčíst, že se již chystá něco mnohem většího. Záchrana lidstva pro život věčný.

3. 2. 3 Adam a Eva po vyhnání z ráje

O údělu aktérů vzpoury člověka proti stvořiteli nám podává zprávu První kniha Mojžíšova (Gn 3,14-24). Svůdce je za svůj čin potrestán prokletím a vyčleněním od ostatních. Má být posledním, opovrhovaným tvorem žijícím jen z toho nejhoršího. Navíc Bůh ustanovuje trvalé nepřátelství mezi ním a člověkem. Předpovídá mu, že sice bude schopen člověka zranit a uškodit mu, ale nakonec ho potomstvo prvních lidí, které svedl, odmítne a přemůže.

Ženě Bůh říká, že bude své děti přivádět na svět v bolestech a s trápením je bude vychovávat. Bude toužit po sjednocení se svým mužem v duchu Božího stvořitelského řádu, podle něhož si mají být oba před Bohem rovni. Muž však nad ní bude chtít vládnout. Muži Bůh vyčítá, že uposlechl ženu a porušil jeho zákaz. Kvůli tomuto provinění člověka je prokleta celá země. Muž má s námahou a trápením dobývat obživu z prokleté země,

ale plody, které mu přinese nebudou takové jako ty v rajské zahradě. Prokletá země bude plodit jen trní a hloží. Tento těžký úděl má však své hranice, má trvat jen dokud se člověk nevrátí do země ze které byl vzat.⁶¹

Ke zpracování tématu života prvních lidí po vyhnání z ráje si Vojmír Vokolek vybral jižní (pravou) stěnu kostela sv. Petra a Pavla v Dřítči. Tato stěna je rovná, hladká bez jakéhokoliv architektonického členění. V její východní (pravé) části je umístěno kruhové okno, ze západu je ohraničena podklenutou kruchtou. Před stěnou není umístěn žádný mobiliář ani postranní oltáře, či jiné prvky, které by malbu mohly limitovat. K realizaci díla byla využita i plocha příčné čelní stěny vpravo od vítězného oblouku. Výsledná monumentální malba je tak umístěna na dvou stěnách – jižní a východní.

Obr. 11:
Vojmír Vokolek, Adam a Eva po vyhnání z ráje, nástěnná malba, 1965. – Dřítč, kostel sv. Petra a Pavla.

Na jižní stěně dominuje malbě velký strom, do jehož koruny autor díla zakomponoval velké kruhové okno. Okno můžeme vnímat jako slunce prosvítající

⁶¹ Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih)*. Praha: Česká biblická společnost, 1996.

korunou stromu. Jde o mohutný, ale částečně suchý strom, jeho kůra je na mnoha místech oloupaná, na kmeni najdeme hodně suků po odumřelých větvích, některé větve jsou polámané a bez listů. Jen na jedné větvi ve shluku suchých žlutých listů nacházíme plody. Jsou to však plody zelenomodrého zbarvení nevábné na pohled a nelákající k jídlu. U stropu některé hlavní větve namalované na stěně přesně navazují na dřevěné stropní trámy. Malíř tak využívá stavební konstrukci stropu a propojuje ji se svým dílem. Vzhledem k tomu, že konstrukci Noemovy archy, namalované na protější (severní) stěně kostelní lodi, navázal na tytéž stropní trámy, propojuje také oba příběhy.

Vpravo pod stromem nacházíme Adama. Je vyobrazen jako zarostlý šlachovitý muž oděný pouze do kožené suknice. Pomocí primitivního nástroje se usilovně snaží vydobýt ze země obživu pro svoji rodinu. Odměnou za tvrdou a namáhavou dřinu mu však nejsou vábné a chutné plody jako v Edenu.

Vlevo od stromu sedí Eva oděná do kožených šatů s nahým dítětem na klíně. Dítě jí plod ze stromu, který Adam usilovně obdělává. Had jednou kličkou omotal konec svého těla kolem Eviny levé nohy. Eva má hlavu otočenou východním směrem a dívá se jakoby vyčítavě a závistivě na Pannu Marii vyobrazenou na stěně vpravo od triumfálního oblouku.

Celý výjev na jižní stěně má šedivé pozadí evokující ponuru náladu lidí vyhnaných z ráje. Obě hlavní postavy, Adam i Eva, ve svých životech zakoušejí důsledky prvotního hříchu. Podlehli svůdci, chtěli být rovni Bohu, poznávají však jen svou bídu. Přesně podle Boží předpovědi Adam v trápení a „potu tváře“ obdělává zemi, aby vydala alespoň nějakou úrodu. Eva zase v trápení vychovává své děti, může jim dát jen to co jí hříchem poznamenaná země nabízí a kýženou jednotu nenachází ani se svým mužem.

Jiná atmosféra panuje na druhé části malby umístěné na čelní stěně vpravo od vítězného oblouku. V jasných barvách a na zářivém pozadí žluté barvy je zde vyobrazena Panna Maria s dítětem – malým Ježíšem v náručí. Je oděna do zářivě bílých šatů s modrou stuhou v pase. Větev stromu zasahující do této části malby, nad Mariinu hlavu je v kontrastu s ostatními větvemi plná života. Barva kůry je zdravě hnědá, neoloupaná. Listy této větve jsou zelené a je v nich ukryta spousta krásně červených, zralých a lákavých plodů. Jeden z nich si malý Ježíšek drží v ruce. Maria nemusí mít strach, o budoucnost jejího pokolení je postaráno. Je zobrazena jako tzv. Nová Eva, tj. Nová Matka živých. Zatímco Evě se had omotává kolem nohy, u Mariiných nohou už leží mrtvý. Působením Boží milosti, neposkvrněným početím, vítězí Panna Maria nad pokušitelem.

Bludný kruh prvotního hříchu je přerušen, člověk se navrácí do života v harmonii s Bohem.

Obr. 12:
Vojmír Vokolek, Panna Maria s dítětem (Panna Maria jako Nová Eva – Matka živých), nástěnná malba, 1965. – Dříteč, kostel sv. Petra a Pavla.

Tato malba nám ukazuje těžce pracující, strádáním a trápením stíhané první lidi Adama a Evu po jejich vyhnání z ráje. Zakoušejí důsledky hříchu, důsledky neposlušnosti vůči Bohu, důsledky snahy být jako Bůh. Ocitají se v situaci permanentního trápení, ze kterého si nemohou vlastními silami pomoci. Trápení se přenáší i na jejich děti, což rodičům způsobuje další bolest. Pokušitel symbolizovaný hadem je v jejich světě stále přítomen a působí další zlo. Sami se ho zbavit nedovedou. Naději ukazuje až část fresky na čelní stěně, vlevo od vítězného oblouku. Panna Maria s malým Ježíšem v náručí je znamením přicházející spásy. Bůh nenechá člověka ve vyhnanství věčně, miluje své stvoření a chystá jeho záchranu. Tak jako nenechal zahynout Noeho a jeho lidi ve vodách potopy, neopustí ani Adama s Evou a jejich potomstvem.

3. 2. 4 Oltář, ambon, kříž

V kostele v Dříteči slouží vedle nástěnných maleb, také vnitřní vybavení vytvořené Vojmírem Vokolkem. Jedná se o oltář, ambon a kříž. Původně byla v kostele také

Vokolkova křížová cesta⁶² a sedes.⁶³ Křížová cesta a sedes byly v době zpracování této práce z kostela již odstraněny.

Oltář je sestaven z hrubě opracovaných dřevěných trámů. Trámy jsou „neomítané“, tzn. jsou ze dvou stran seříznuté do rovné plochy a zbývající dvě strany průřezu zůstávají zaoblené podle tvaru kmene. Podélné stěny trámů jsou namořeny do tmavě hnědého odstínu. Plochy průřezů trámů kolmo na jejich podélnou osu jsou ponechány světlé se zvýrazněním vnitřní části letokruhů. Nelze si nevšimnou nápadné podobnosti mezi trámy, ze kterých je sestaven oltář a hrubě opracovanými trámy připravenými ke stavbě archy, které jsou vyobrazeny na fresce vlevo od vítězného oblouku. Oltář je sestaven jako čtyřpatrová hranice ze vzájemně se střídajících dvojic kratších příčných a delších podélných trámů. Spodní patro hranice spočívá na čtyřech menších podložkách opracovaných shodně jako hlavní trámy. Na horním patře hranice tvořeném dvěma podélnými trámy jsou položeny dva menší příčné trámy sloužící jako podložka pod mohutnou oltářní desku. Na každém hlavním trámu je bílým písmem napsáno jméno některé biblické postavy (např.: Mojžíš, Eva ...)

Ambon je vytvořen z jednoho svisele umístěného trámu tvarovaného obdobným způsobem, jakým jsou opracovány trámy oltáře. Jen povrch trámu není tónován do tmavě hnědého odstínu. Horní plocha trámu je šikmě seříznuta a vytváří tak pultík pro umístění knih.

Obr. 13:
Vojmír Vokolek, Oltář a ambon, dřevo, 1965. – Dříteč,
kostel sv. Petra a Pavla.

⁶² MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str. 194.

⁶³ STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012. Str. 24.

Kříž zavěšený v horní části vítězného oblouku je sestaven ze dvou dřevěných prken. Prkna jsou opět „neomítaná“ a corpus je znázorněn jednoduchým vyříznutím polí symbolizujících tělo, končetiny a hlavu ukřižovaného. V kříži tak vznikají průhledné části, které jej opticky odlehčují.

Obr. 14:
Vojmír Vokolek, Závěsný kříž, dřevo, 1965. – Dříteč, kostel sv. Petra a Pavla.

Všechny dřevěné prvky oltáře, ambonu a kříže jsou jen základně řemeslně opracovány s přiznanou strukturou dřeva včetně suků a nerovných „neomítaných“ hran trámů a prken. Ukazuje to etapu tvorby Vojmíra Vokolka, ve které používal základní materiály jako dřevo, kámen, plech v jejich nejsyrovější podobě s co možná nejjednodušším tvarováním a opracováním.

4 Závěr

V závěrečné kapitole se pokusím zasadit Vokolkovy sakrální malby do kontextu jeho tvorby a porovnat malby v Hrbokově a Dřítči, najít co je spojuje, a naopak v čem se liší. Dále se budu krátce věnovat aktuálním reakcím místních věřících.

Interiérovým malbám v sakrálních stavbách se Vojmír Vokolek věnoval v období mezi roky 1952 až 1983, po druhé světové válce a likvidaci rodinné tiskárny. Souběžně s těmito díly se ve své volné tvorbě zabýval pigmentovými kresbami a skicami s náměty hmyzu a vegetace. Této etapě jeho tvorby předcházelo rané období, kdy se věnoval malířským dílům, maloval portréty, zátiší i krajiny. Dále pracoval jako výtvarník pro rodinnou tiskárnu, kde tisky graficky upravoval a ilustroval. Z této doby jsou známé také jeho dřevořezy, volná kreslířská tvorba a figurální tušové perokresby. Od konce šedesátých let pracuje na sochařských dílech, pro která využívá základní surové materiály – dřevo, kámen, plechy a ostatný drát.⁶⁴

Vojmír Vokolek nepatřil mezi umělce jejichž díla, vznikající v různých obdobích tvorby, nesou na první pohled patrné charakteristické rysy, podle kterých jsou snadno přiřaditelná ke svému autorovi. Kdo zná například jen jeho sakrální realizace, nejspíše by jeho raná malířská díla považoval za tvorbu jiného autora. Mezi dokončením maleb v Hrbokově a Dřítči je časový rozestup pouhé tři roky, přesto lze mezi stylem maleb v obou kostelích najít odlišnosti a pozorovat posun v použitých výrazových prostředcích. Postavy starších maleb v Hrbokově jsou jemnější jakoby křehčí a subtilnější. Malíř použil světlé malby, a ne příliš výrazné kontury. Proti tomu mladší malby v Dřítči se vyznačují výraznými konturami vedenými jistými pevnými tahy štětce. Barvy jsou sytější než v Hrbokově, obličejové postavy mají ostřejší rysy a zvýrazněné oči. I při porovnávání maleb v těchto dvou kostelích tak lze najít stopy postupného posunu autora k používání jednoduchých forem a minimalismu, který je pro Vokolkovu tvorbu charakteristický. Při prohlížení maleb v Hrbokově se nedokážu zbavit pocitu přenesení do padesátých až šedesátých let minulého století jejichž atmosféra se ve stylu maleb odráží. U maleb v Dřítči je tento vliv ještě stále patrný, ale již jen marginálně.

Mnohem více se prosazuje svébytný Vokolkův malířský projev a vliv dobových tendencí ustupuje do pozadí. Tento pocit jsem si následně potvrdila při pročitání práce

⁶⁴ RUSINKO, Marcela. Básníkem forem. *Academia* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.academia.edu/42754962/B%C3%A1sn%C3%ADkem_forem_Po_stop%C3%A1ch_v%C3%BDtvar%C3%ADka_Vojm%C3%ADra_Vokolka_The_Poet_of_Forms_In_the_Footsteps_of_Artist_Vojm%C3%ADr_Vokolek.

Marcely Rusinko s názvem „Básníkem forem. Po stopách výtvarníka Vojmíra Vokolka“ kde píše: „*Zatímco první sakrální realizace padesátých let jsou ještě poznamenány obecným ovzduším stylizovaného střeoevropského poválečného neoklasicismu, hraničícího místy až příliš úzce s oficiálním socialistickým realismem, realizace vzniklé od závěru šedesátých let, cykly v Rozhovicích a Stráži pod Ralskem, se od těchto prvků šťastným způsobem osvobozují směrem k autenticitě vlastního výrazu.*“⁶⁵ Zdá se mi, že tento přechod je patrný už při porovnávání nástěnných maleb v kostelích v Hrbokově a Dřítči.

Práce na malbách v kostele sv. Václava v Hrbokově prováděl Vojmír Vokolek po dobu čtyř let v letech 1958 až 1962. Malby tedy dokončoval v době začínajícího druhého vatikánského koncilu (11. října 1962 až 8. prosince 1965). Hrbokovský kostel byl prvním sakrálním prostorem, do kterého Vokolek umístil své malby.⁶⁶ Malířská výzdoba kostela sv. Petra a Pavla v Dřítči je z roku 1965,⁶⁷ tedy z pozdějšího období již po druhém vatikánském koncilu. Zatímco v hrbokovském kostele jsou pouze nástěnné malby, v Dřítči vedle nástěnných maleb nacházíme také nové prvky liturgického prostoru (oltář, ambon, kříž) v duchu pokoncilní liturgické reformy. Malby v obou kostelích propojují příběhy Starého a Nového zákona. V Dřítči můžeme na jedné stěně vidět první lidi Adama a Evu s dítětem v náručí společně s Pannou Marií a malým Ježíšem. Na druhé straně jsou vedle Noeho a stavitelů archy zobrazeni Ježíš Kristus, sv. Josef a sv. Petr. Ve vyobrazení stavby archy jsou navíc zobrazeny postavy z naší doby, na protější stěně zobrazení první lidé a Panna Marie s Ježíšem naopak o postavy z naší doby doplněny nejsou. Oba výjevy tak propojují události Starého a Nového zákona, do výjevu stavby archy jsou navíc zasazeni současní lidé. V malbách tak můžeme pozorovat odraz a pokračování starozákonních událostí v příbězích Nového zákona. Těžký, zdánlivě bezvýchodný úděl lidí ve Starém zákoně se příchodem Krista mění, šed' a bezútěšnost je vystřídána zářivými barvami a nadějí. Současní lidé zobrazení na malbách mají návštěvníkům kostela připomenout, že zobrazené biblické příběhy nejsou jen dávnými událostmi ztracenými

⁶⁵ RUSINKO, Marcela. *Básníkem forem*. *Academia* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.academia.edu/42754962/B%C3%A1sn%C3%ADkem_forem_Po_stop%C3%A1ch_v%C3%BDtvarn%C3%ADka_Vojm%C3%ADra_Vokolka_The_Poet_of_Forms_In_the_Footsteps_of_Artist_Vojm%C3%ADr_Vokolek.

⁶⁶ ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009. Str. 34.

⁶⁷ STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012. Str. 23.

v proudu času. Mění se letopočty, stupeň vývoje společnosti, kultury i vlády, ale základní rozhodování člověka zůstává stejné.

Interiér kostela v Hrbokově je pro malby využit takřka beze zbytku. Jsou umístěny v lodi, v presbytáři, na kůru i v sakristii. Převážná část maleb v lodi i presbytáři je věnována událostem z působení Ježíše Krista popsány v Novém zákoně. Starozákonní výjevy o chlebu z nebe, kterým Bůh sytil vyvolený národ během jeho pobytu na poušti a vodě tryskající ze skály, rovněž z doby putování Izraele po poušti, jsou umístěny po stranách vítězného oblouku. V kostele v Dřítči je výrazně větší plocha maleb vyhrazena starozákonním příběhům, jejich vyústění v Novém zákoně je věnován sice menší prostor, ale jsou umístěny ve významnějších polohách po stranách vítězného oblouku. V presbytáři nejsou malby umístěny vůbec. Nelze si nevšimnout, že umístění maleb odkazujících na příběhy ze Starého a Nového zákona se v obou kostelích střídá. V Hrbokově je větší prostor vyhrazen výjevům z Nového zákona, starozákonní zaujímají menší plochu a jsou umístěny po stranách vítězného oblouku. V Dřítči je tomu přesně naopak.

Další odlišnost je možné pozorovat v zobrazení světců. Na stěnách kostela sv. Václava v Hrbokově můžeme, vedle biblických postav a obecných i konkrétních postav lidí žijících v době vzniku maleb, vidět také postavy světců, které se nějakým způsobem vztahují k zobrazenému tématu (sv. Bernadetta v lodi chrámu, chronologicky seřazení světci v sakristii). Naproti tomu malby v Dřítči postavy světců neobsahují, jsou zobrazeny výlučně biblické postavy, lidé z doby zobrazované události a postavy našich dnešních současníků.

Výrazně odlišná v obou kostelích je také práce s popisným textem k jednotlivým zobrazením. Malby v Hrbokově jsou hojně doplněny průvodními texty. Například scéna z cesty do Emaus (Lk 24,13-35) je doplněna textem „Vzal chléb, požehnal ho, lámal a dával jim. Poznali ho“. Obdobně je textem opatřeno také vyobrazení příběhu o Samařské ženě (J 4,1-42). Další texty nalézáme v nadpražích oken, u kazatelny, na vítězném oblouku apod. Jména umístěnými ve svatozářích jsou popsány postavy světců, apoštolů a některých dalších biblických postav. Texty jsou psány verzálkami černou barvou, některá slova jsou zvýrazněna červenou barvou. Naproti tomu v kostele v Dřítči doprovodné texty k malbám nenajdeme. Jen na trámech oltáře je bílým písmem napsáno jméno některé biblické postavy (např.: Mojžíš, Eva ...).

Při prohlídce a pořizování fotografií v obou kostelích jsem měla možnost krátce pohovořit s několika místními farníky. Neprováděla jsem žádnou anketu ani cílené

dotazování se záměrem zjistit, jak se jim malby líbí a co si o nich myslí. Raději jsem během prohlídky interiérů a pořizování fotodokumentace, při běžné konverzaci, počkala až se řeč zákonitě stočí k malbám a názoru místních na ně. Z jejich výpovědí vyplynulo, že většinou nejsou nijak nadšeni z umístění maleb právě v jejich kostele. Dali by přednost „normální“ a běžné výzdobě, kterou znají z jiných chrámů. Dělají si starosti s údržbou maleb do budoucna, s náklady na jejich restaurování. Z pragmatického hlediska argumentují tím, že obnovování běžných maleb by bylo mnohem jednodušší. Podle jiného názoru by v kostelích měl být dáván prostor soudobému umění, už ale bez uvedení, zda by měl být kostel vždy po několika letech vybělen a nově vyzdoben. Z těchto krátkých rozhovorů vedených jen s několika právě přítomnými farníky nelze dělat žádné zobecňující závěry. Jejich postoje se zřejmě nijak neodlišují od záměrů na zabílení maleb v Dřítči,⁶⁸ nebo záměrného zničení maleb v Rozhovicích deštém.⁶⁹

Na prohlídku obou kostelů se mnou jela také moje jedenáctiletá dcera. Bylo zajímavé pozorovat s jakým úžasem a zaujetím si prohlížela malby v obou kostelích. Vyvolávaly v ní nové a nové otázky, ptala se, co malby zobrazují, jaké postavy se v nich objevují a proč jsou zachyceny zrovna v těchto situacích a souvislostech. Její zájem byl jistě dán neobvyklostí maleb, protože s něčím takovým se dosud v žádném kostele nesešla. Významnější roli však podle mě sehrála skutečnost, že k nim přistupovala bez předsudků a bez ovlivnění obecně přijímaným přesvědčením, jak má výzdoba kostelů vypadat. Z práce nad tímto tématem mi vyplývá jednoznačný závěr, že bychom se při tvorbě sakrálního prostoru neměli nechat svazovat konvencemi a obávat se rozmanitosti. Věřící mají hledat Krista, nemusí se obávat odlišností a změn, ani proměn dějin a vývoje společnosti, protože i v nich je Kristus přítomen.⁷⁰

⁶⁸ MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011. Str.194.

⁶⁹ KOTYK, Jiří. *Sága rodu Vokolků - Vojmír Vokolek (1910-2001), výtvarník Matky Chudoby. Sdružení přátel Pardubického kraje* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: [http://www.kraj.kppardubicka.cz/stranky/cti-prispevky.php?id=Saga_rodu_Vokolku_-_Vojmir_Vokolek_\(1910-2001\),_vytvarnik_Matky_Chudoby](http://www.kraj.kppardubicka.cz/stranky/cti-prispevky.php?id=Saga_rodu_Vokolku_-_Vojmir_Vokolek_(1910-2001),_vytvarnik_Matky_Chudoby).

⁷⁰ HALÍK, Tomáš. *Odpoledne křesťanství, odvaha ke změně*. Praha: NLN, 2021

Použitá literatura a zdroje

Zdroje jsou seřazeny podle abecedy

BELŠÍKOVÁ, Šárka a BINDER, Ivo (eds.). *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948-1989*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2022.

HALÍK, Tomáš. *Odpoledne křesťanství: Odvaha ke změně*. Praha: NLN, 2021

MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek*. Praha: Torst, 2011.

STAŇKOVÁ, Hana. *Fresky Vojmíra Vokolka (1958-1983)* (nepublikovaná diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita 2012.

ŠULC, Jan (ed.). *S iniciálami V. V. : studie, vzpomínky, korespondence, dokumenty*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018.

VANÍČKOVÁ, Hana (ed.). *Listy tří bratří a sestry Květy*. Praha: Torst 2017.

VANÍČKOVÁ, Hana (ed.), *Listy tří bratří a sestry Květy*, Praha 2017

ZIKMUNDOVÁ, Petra. *Vojmír Vokolek, nástěnné malby* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2009.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih). Praha: Česká biblická společnost, 1996.

Bystřice pod Hostýnem. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/zamek-bystrice-pod-hostynem>.

GUDRUN VAVREČKOVÁ, Anna. Okénko do farnosti Letohrad. *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/2017/03/27/okenko-do-farnosti-letohrad-2015/>.

Kostel svatého Petra a Pavla (Dříteč). *Wikipedia* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Petra_a_Pavla_\(D%C5%99%C3%ADte%C4%8D\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Petra_a_Pavla_(D%C5%99%C3%ADte%C4%8D)).

KOTYK, Jiří. Sága rodu Vokolků - Vojmír Vokolek (1910-2001), výtvarník Matky Chudoby. *Sdružení přátel Pardubického kraje* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: [http://www.kraj.kppardubicka.cz/stranky/cti-prispevky.php?id=Saga_rodu_Vokolku_-_Vojmir_Vokolek_\(1910-2001\)_vytvarnik_Matky_Chudoby](http://www.kraj.kppardubicka.cz/stranky/cti-prispevky.php?id=Saga_rodu_Vokolku_-_Vojmir_Vokolek_(1910-2001)_vytvarnik_Matky_Chudoby).

MARKOVÁ, Iva. Vokolkova tvorba klade znepokojivé otázky. *Paměť národa* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z:

<https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/mista/vokolkova-tvorba-klade-znepokojive-otazky>.

ROZEHNAL, Ivo. Kostel sv. Petra a Pavla, Dřítěč. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-dritec>.

RULF, Jiří. Dobrý den, pane Vokolku. *Reflex* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.jedinak.cz/do_roku_2010/stranky/txtvokolek.html.

RUS. Stěny kostela v Dřítěci mají nevšední výzdobu. Biblický Noe stojí vedle vojáka se samopalem. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/steny-kostela-v-dritci-maji-nevsedni-vyzdobu-biblicky-noe-stoji-vedle-vojaka-se-7623895>.

RUSINKO, Marcela. Básníkem forem. *Academia* [online]. [cit. 2023-06-25].

Dostupné z:

https://www.academia.edu/42754962/B%C3%A1sn%C3%ADkem_forem_Po_stop%C3%A1ch_v%C3%BDtvarn%C3%ADka_Vojm%C3%ADra_Vokolka_The_Poet_of_Forms_In_the_Footsteps_of_Artist_Vojmir_Vokolek.

ŘEHÁK, Zdeněk. Jak jsme hledali a našli Vojmíra Vokolka. *Sdružení přátel Pardubického kraje* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: http://www.kraj.kppardubicka.cz/stranky/cti-prispevky.php?id=Jak_jsme_hledali_a_nalezali_Vojmira_Vokolka.

SKALICKÁ, Jarmila. Vojmír Vokolek v kostele sv. Václava v Hrbokově. *Vokolkovi* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/2017/03/27/okenko-do-farnosti-letohrad-2015/>.

ŠPAČEK, Jiří. Kostel sv. Václava. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-vaclava-hrbokov>.

Kaple sv. Antonína Paduánského – Krakovec. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.atlasceska.cz/pamatky/kaple-sv-antonina-paduanskeho-krakovec-21641>.

KOCIÁNOVÁ, Věra. Virtuální galerie Vojmíra Vokolka. *Hrad Pecka* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hradpecka.cz/vojmir-vokolek/>.

PUTNA, Martin C. PUTNA: Dvakačovice, Potštejn, Letohrad. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/putna-dvakacovice-potstejn-letohrad.A141017_171515_In_nazory_hm.

PUTNA, Martin C. PUTNA: Štětky pryč od Vojmíra!. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/dila-bohuslava-reynka-a-vojmira-vokolka.A120330_224623_In_nazory_Pta.

PUTNA, Martin C. Vojmír Vokolek. *Gočárova galerie* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vcg.cz/cs/vystavy/vojmir-vokolek-mizejici-poselstvi>.

VÍTEK, Pavel. Kostel Všech svatých. *Hrady.cz* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-vsech-svatych-dolni-bucice/texty?tid=40726&pos=1000>.

Vokolkovi [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://vokolkovi.cz/>.

Vokolek [film]. Režie: Marek Tichý. Česká republika: ČT, 2000. Délka: 18 min.

Webmaster. Historie. *Obec Dřiteč* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <http://www.dritec.cz/index.php/o-obci/19-historie>.

Seznam zkratek

Sv. svatý, svatá

Tzv. takzvaný

Tzn. To znamená

Např. například

Tj. to je

Ex Exodus

Gn Genesis

J Jan

L Lukáš

Mt Matouš

Mk Marek

Seznam obrázků

Všechny použité obrázky pocházejí z archívu autorky.

Obr. 1: Holubice Ducha svatého nad kropenkou

Obr. 2: Svatba v Káni Galilejské

Obr. 3: Zjevení Panny Marie v Lurdech

Obr. 4: Zázračné nasycení pěti tisíců lidí

Obr. 5: Ježíš s planoucím srdcem a se zástupem lidí při Zázračném nasycení zástupů

Obr. 6: Sbíráání many

Obr. 7: Voda ze skály

Obr. 8: Boží Beránek

Obr. 9: Stavba Noemovy archy

Obr. 10: Pán Ježíš a holubice

Obr. 11: Adam a Eva po vyhnání z ráje

Obr. 12: Panna Maria s dítětem

Obr. 13: Oltář a ambon

Obr. 14: Závěsný kříž